

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Národní hospodářství

VLIV HOSPODÁŘSKÉHO CYKLU
NA FINANCOVÁNÍ RESORTU
OBRANY ČR V LETECH 2004-2014

bakalářská práce

Autor: Ondřej Heres

Vedoucí práce: Ing. Pavla Chmelová

Rok: 2016

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Ondřej Heres
V Praze, dne 20. 12. 2016

Poděkování

Na tomto místě upřímně děkuji vedoucí mé bakalářské práce Ing. Pavle Chmelové za ochotu, spolupráci a cenné rady, kterými mi při zpracování tématu velmi pomohla.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Ondřej Heres**
Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**
Obor: **Národní hospodářství**
Název tématu: **Vliv hospodářského cyklu na financování resortu obrany ČR v letech 2004–2014**

Zásady pro vypracování:

1. Primárním cílem práce je zjistit, zda výkonnost ekonomiky měla zásadní a jednoznačný vliv na financování resortu obrany v České republice v letech 2004–2014 a jestli se výše výdajů na obranu může měnit bez ohledu na aktuální fázi hospodářského cyklu. Tato práce by taktéž měla poskytnout ucelený přehled o vývoji a struktuře rozpočtu Ministerstva obrany v uvedeném období včetně definování specifik a rizikových faktorů financování tohoto resortu.
2. Obrana je významný resort, jeho úkolem je zajištění bezpečnosti státu. Očekávaným přínosem tématu je náhled do financování důležité oblasti veřejného sektoru v letech ekonomické expanze i recese a jeho komparace nejen mezi jednotlivými roky, ale i s vybranými cizími zeměmi, taktéž zasaženými ekonomickou krizí po pádu Lehman Brothers v roce 2008.
3. V teoretické části seznámím čtenáře se třemi důležitými tematickými celky, které tvoří teoretický základ této práce – teorií hospodářských cyklů, veřejného sektoru a veřejných rozpočtů. Poté budou popsány instituce sektoru obrany v České republice – Ministerstvo obrany a Armádu ČR. Závěrečná podkapitola bude věnována nejvýznamnější nadnárodní vojensko-obranné organizaci NATO.
4. Praktická část bude zaměřena především na analýzu výdajů na obranu v České republice v letech 2004–2014. V rámci rozpočtu Ministerstva obrany bude proveden rozbor výdajů v daném období celkem i v rozlišení jednotlivých výdajových položek. Zkoumáno bude mimo jiné hospodaření v rámci rezervního fondu, kde v uvedeném období došlo ke změnám, které podstatně ovlivnily výši výdajů na obranu. Analýza a komparace bude prováděna při zohlednění hospodářských výsledků kapitoly, resp. vývoje jejich příjmů, a obecně ve vazbě na výkon ekonomiky měřený HDP. V poslední kapitole praktické části budou pro podporu či zpochybnění závěrů vyplývajících z předešlé analýzy komparovány výdaje na obranu ve vybraných zemích NATO.

Rozsah práce: 50 normostran

Seznam odborné literatury:

1. Balabán M., Pernica B. a kolektiv: Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy. UK v Praze, 2015. ISBN: 9788024631509
2. Ochrana F.: Vybrané problémy financování a ekonomiky obrany. VŠE v Praze, 1998. ISBN: 80-7079-142-X
3. Rektořík J. a kolektiv: Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. Praha, Ekopress, 2002. ISBN: 978-80-86929-29-3
4. Šedivý J.: Dilema rozšiřování NATO. Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2001. ISBN: 80-86506-17-7
5. Šumpíková M., Ochrana F., Pavel J. a kolektiv: Veřejné výdajové programy a jejich efektivnost. Praha, Eurolex Bohemia, 2005. ISBN: 80-86861-77-5

Datum zadání bakalářské práce: březen 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2016

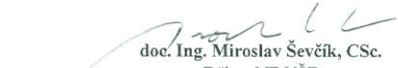
Ondřej Heres
Řešitel

Ing. Pavla Chmelová
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí ústavu

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Práce zkoumá vliv výkonnosti ekonomiky na financování resortu obrany v České republice v letech 2004–2014, přičemž hlavní otázky jsou, zda je tento vliv jednoznačný a do jaké míry je pro výši financování resortu zásadní. Dále práce poskytuje základní přehled o vývoji a struktuře rozpočtu Ministerstva obrany v uvedeném období. Teoretická část obsahuje teorie hospodářských cyklů a veřejného sektoru a v krátkosti seznamuje čtenáře se základními institucemi, které mají za úkol zajišťovat obranu. Praktická část analyzuje výdaje a příjmy resortu obrany ČR a posuzuje jejich vzájemný vliv a zároveň vliv HDP na tyto ukazatele. V poslední kapitole jsou pro porovnání s předchozími závěry ve zkratce analyzována tempa růstu HDP a tempa růstu výdajů na obranu u vybraných států NATO. Zatímco závěry vycházející z dat MO ČR vykazují spíše proticyklický vývoj výdajů na obranu, u vybraných států NATO je vývoj více procyklický. To poukazuje na velmi nejednoznačný vliv hospodářského cyklu na výdaje na sektor obrany.

Klíčová slova

Hospodářský cyklus, HDP, výdaje na obranu, tempo růstu, veřejný sektor

JEL klasifikace

E32, G28, H56, H62

Abstract

This bachelor work examines the impact of economic performance on financing the defense sector in the Czech Republic in the years 2004-2014. The main questions are whether this influence is clear and the extent to which is essential for funding this sector. The work also provides a basic overview about development and structure of the Ministry of Defence budget in these years. The theoretical part contains theories of business cycle and public sector and briefly introduces the basic institutions that are tasked to provide a defense. The analytic part analyzes the expenditures and revenues of the Ministry of Defence and assesses their mutual influence and simultaneously the influence of GDP on these indicators. To compare with previous findings, the GDP growth rate and the growth rate of defense expenditures in selected countries of NATO are analyzed in brief in the last chapter. While findings based on data from the Ministry of Defence have rather anticyclical development of defense expenditures, in selected countries of NATO, the development is more procyclical. It highlights the very ambiguous impact of the economic cycle on expenditures in the defense sector.

Key words

Business cycle, GDP, defense expenditures, growth rate, public sector

JEL classification

E32, G28, H56, H62

Obsah

Úvod	1
1 Teoretická část	3
1.1 Teorie hospodářských cyklů	3
1.1.1 Fáze hospodářských cyklů	3
1.1.2 Monetární cykly	4
1.1.3 Reálné cykly	6
1.2 Ekonomie veřejného sektoru	7
1.2.1 Veřejný sektor a veřejná volba	8
1.2.2 Veřejné rozpočty	9
1.2.3 Veřejné statky	11
1.3 Instituce obrany	12
1.3.1 Ministerstvo obrany ČR	12
1.3.2 Armáda ČR	14
1.3.3 Organizace NATO	15
2 Praktická část	16
2.1 Výdaje na resort obrany ČR v letech 2004-2014	16
2.1.1 Celkové výdaje kapitoly MO ČR	16
2.1.2 Běžné a kapitálové výdaje	20
2.1.3 Hospodaření s rezervním fondem	22
2.2 Příjmy resortu obrany ČR v letech 2004-2014	25
2.2.1 Celkové příjmy kapitoly MO ČR	25
2.2.2 Příjmy z pojistného na SZ a příspěvku na SPZ	28
2.2.3 Přijaté dotace, nedaňové a kapitálové příjmy	29
2.3 HDP, příjmy a výdaje MO ČR v letech 2004-2014	31
2.3.1 Tempo růstu HDP a výdajů na obranu	31
2.3.2 Komparace příjmů, výdajů a HDP	35
2.4 Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve vybraných zemích NATO v letech 2004-2014 ..	40
Závěr	47
Seznam použitých zdrojů	50
Seznam grafů	53
Seznam tabulek	53

Úvod

Resort obrany je významnou složkou veřejného sektoru. Jeho primárním posláním je zajištění bezpečnosti státu, což je s ohledem na historii velmi důležité a potřebné. Stabilní provozuschopnost tohoto sektoru pak závisí především na výši a struktuře jeho financování. To se může odrážet jednak v politických prioritách vlády, ale také ve výkonnosti ekonomiky. V roce 2008 došlo k pádu Lehman Brothers, což mělo za následek celosvětovou hospodářskou recesi. Tato krize sice nebyla ani zdaleka tak silná a rozsáhlá jako například „Velká hospodářská krize“ ve třicátých letech dvacátého století, ve většině vyspělých zemí přesto vedla k podstatným škrtům ve vládních výdajích. Česká republika nebyla výjimkou. Platilo to však i konkrétně pro sektor obrany? Tato práce nabízí přehled výdajů na obranu v České republice, srovnává je se souběžnou výkonností ekonomiky a s resortními výdaji dává do komparace i resortní příjmy. Vše je sledováno v období let 2004-2014, přičemž horní i dolní hranice tohoto období byla pro zpracování vybrána z důvodu přístupnosti dat v podobě Závěrečných účtů státního rozpočtu, které jsou pro kapitolu MO ČR ve své rozsáhlejší podobě veřejně přístupné právě pro roky 2004-2014. Závěrečný účet pro rok 2015 v době zpracování této práce ještě nebyl k dispozici.

Teoretická část je rozdělena na tři podkapitoly. Ta první se věnuje teorii hospodářských cyklů, která je důležitá pro pochopení a odlišení různých hospodářských cyklů. Podkapitola je rozdělena na tři části, které rozebírají fáze a typy hospodářských cyklů a poté jednotlivě teorie monetárních a reálných cyklů. Druhá podkapitola se zabývá ekonomikou veřejného sektoru, která je dále rozdělena na teorie veřejné volby, veřejných rozpočtů a veřejných statků. Třetí podkapitola teoretické části je věnována důležitým institucím pro obranu. Sektor obrany v České republice řídí dvě hlavní instituce a těmi jsou Ministerstvo obrany ČR a Armáda ČR. Obě tyto instituce jsou ve třetí podkapitole popsány společně se Severoatlantickou aliancí NATO, jakožto největší nadnárodní vojensko-politickou organizací.

Zatímco teoretická část je členěna na tři podkapitoly, praktická část je rozdělena na podkapitoly čtyři. První podkapitola praktické části je zaměřená na výdaje na resort obrany v letech 2004-2014. Tato podkapitola je rozdělena na tři další části. V první části jsou analyzovány celkové výdaje, tedy kolik bylo souhrnně ze státního rozpočtu vydáváno na resort obrany. Poté jsou celkové výdaje rozděleny na běžné a kapitálové. Třetí část této podkapitoly je analýzou hospodaření s rezervním fondem resortu.

Rezervní fond má svou vlastní kapitolku v této práci z toho důvodu, že v systému jeho čerpání došlo v průběhu zkoumaného období ke změnám, které podstatně ovlivnily výši celkových výdajů státního rozpočtu na resort obrany. Druhá podkapitola analyzuje příjmy kapitoly Ministerstva obrany v letech 2004-2014. Je rozdělena na tři části. První část je rozbohem celkových příjmů resortu. Druhá a třetí část popisuje jednotlivé příjmové složky, konkrétně příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a dále na přijaté dotace, nedaňové a kapitálové příjmy. Ve třetí podkapitole je provedena důležitá komparace výdajů na obranu a ekonomické výkonnosti (čili HDP) v jednotlivých letech sledovaného období. Je předposlední a klíčovou podkapitolou praktické části a tím pádem celé práce a je rozdělena na dvě části. V té první je analyzováno HDP České republiky v letech 2004-2014 a pomocí meziročních procentuálních změn (temp růstu) je komparováno s celkovými výdaji na resort obrany. Ve druhé části jsou k HDP a výdajům ke srovnání přidány i resortní příjmy a jejich tempa růstu ve zkoumaném období. Čtvrtá podkapitola praktické části je stručnou komparací temp růstu HDP a výdajů na resort obrany v pěti vybraných členských státech NATO, kterými jsou Belgie, Dánsko, Maďarsko, Norsko a Polsko. HDP i výdaje na obranu těchto zemí jsou porovnávány též za období 2004-2014.

Hlavním cílem této práce je zjistit, zda má výkonnost ekonomiky zásadní a jednoznačný vliv na financování resortu obrany. Pokládá tak otázky, jestli meziročně silný růst nebo silný pokles HDP vyústí také v následný silný růst nebo pokles resortního rozpočtu a jestli jsou tyto výkyvy jednoznačné – směřují zákonitě jedním směrem nebo to může být i naopak? Může se stát, že by ekonomika státu procházela recesí a zároveň by docházelo k růstu výdajů na obranu nebo naopak? To jsou zřejmě nejpodstatnější otázky, na které tato práce odpovídá. Druhým cílem práce je vytvoření základního přehledu o financování resortu obrany České republiky v letech 2004-2014. Práce popisuje výši a do jisté míry i strukturu výdajů na obranu a v souvislosti s tím se zabývá i příjmy, které tento resort ve zkoumaném období vykazoval. Závěrečná komparace financování obrany s ekonomickou výkonností ve vybraných zemích NATO má za cíl potvrdit nebo vyvrátit závěry učiněné na příkladu České republiky, čili zjišťuje, jsou-li tyto závěry aplikovatelné i na zahraničí.

1 Teoretická část

Jak již bylo zmíněno v kapitole Úvod, teoretická část je rozdělena na tři hlavní kapitoly, přičemž první dvě z nich se zaměřují na ekonomické teorie, jež souvisí s vybraným tématem, v tomto případě teorie hospodářských cyklů a ekonomie veřejného sektoru. Třetí celek se zabývá obrannými institucemi.

1.1 Teorie hospodářských cyklů

Jak se dá logicky odvodit už ze samotného názvu práce, nejpodstatnějším teoretickým základem této práce jsou teorie hospodářských cyklů. Každý hospodářský cyklus má své fáze, kterými jsou expanze, recese, vrchol a dno. K těmto čtyřem fázím hospodářského cyklu dochází během každého cyklu.¹

Ekonomové po celém světě mají různé názory na to, čím jsou měnící se hospodářské cykly způsobeny. Nejširší dělení těchto názorových proudů rozděluje ekonomy na zastánce monetárních a reálných cyklů. Zastánci monetárních cyklů spatřují jejich příčiny ve změnách peněžní zásoby, které ovlivňují agregátní poptávku. Zastánci reálných cyklů oproti tomu vidí příčiny především v technologických změnách, jejichž důsledkem jsou výkyvy agregátní nabídky. Toto rozdělení na dva hlavní názorové proudy vzniklo během osmdesátých let. To se na stranu monetárních cyklů postavila skupina tzv. nových keynesiánců. Teorii reálných cyklů naopak zastávají tzv. noví klasikové.²

1.1.1 Fáze hospodářských cyklů

Recese (jinak také kontrakce, krize) je hospodářskou fází, ve které většina ekonomických veličin včetně HDP oslabuje. Dochází k tomu v reakci na předchozí růst a vrchol ekonomiky. Roste cenová hladina a tedy životní náklady domácností, což má za následek pokles jejich poptávky po zboží. Firmy na to reagují snižováním nákladů a klesá i jejich zájem o bankovní úvěry. Toto snižování nákladů však neprobíhá tak rychle, jak by firmy potřebovaly. Důvodem jsou již dříve uzavřené smlouvy jak se zaměstnanci, tak s bankami. Firmy jsou tak nuceny v lepším případě omezit výrobu, v horším případě dokonce ukončit svojí činnost. Tak či onak dochází k růstu

¹ JUREČKA, Václav a kol.: *Makroekonomie*. Praha 2010. ISBN: 978-80-247-4386-8.

² HOLMAN, Robert: *Makroekonomie*. Praha 2004. ISBN: 80-7179-764-2.

nezaměstnanosti a omezování investic. Deprese (dno, sedlo) je fáze hospodářského cyklu, ve které jsou výdaje investorů a spotřebitelů na minimu. Spotřebitelé jsou averzní k riziku. Čekají, zda cenová hladina nepoklesne a odkládají svou spotřebu. Na trhu z důvodu nízkých zisků zůstaly pouze silné firmy. S dalším poklesem cenové hladiny postupně dochází k růstu spotřeby domácností. Firmy na to reagují zvýšením výroby, díky čemuž se snižuje nezaměstnanost a zvyšují příjmy domácností. Ekonomika se tak odráží ode dna.³

Expanze (oživení, obnova) přichází následovně. Zvyšuje se poptávka po statcích a firmy zvyšují objem produkce. Zvýší se poptávka po výrobních faktorech a kapitálu. Roste zaměstnanost a lidé se dostávají k vyšším mzdám, což zvyšuje jejich spotřebu. Zvýšená poptávka po zboží tak dále zvyšuje poptávku a firmám zisky. S vidinou zisku vstupují na trh i nové firmy. Vzroste tak poptávka po zápůjčních fondech (po investicích) a banky získávající nové klienty opět zaznamenávají zisk. Ekonomika se postupně dostává do další fáze. Konjunktura (vrchol, prosperita, boom) je tou fází. Zisky firem a bank a příjmy domácností však nemohou růst donekonečna. V důsledku rostoucích nákladů se zvedne cenová hladina. Téměř vyčerpané výrobní faktory zapříčiní růst mezd, což ale také zvyšuje náklady výroby a snižuje zisky. Domácnosti mají vysoké příjmy a tedy i vysokou spotřebu, čímž se snižuje míra úspor. To prodražuje finanční zdroje, které poskytují banky (vyšší úroky) a nakonec opět výrobu. Další snížení zisků vede ke zdražení zboží. Domácnosti pak nemají dostatek příjmů na splácení úvěrů, které si v investičním optimismu vypůjčily. Stále rostoucí cenová hladina pak vede k hospodářské recesi a celý koloběh se opakuje.⁴

1.1.2 Monetární cykly

Obecně, monetární cykly jsou způsobeny měnovou politikou centrálních bank, které mohou zvyšovat peněžní zásobu měnovou expanzí, nebo snižovat peněžní zásobu měnovou restrikcí. Těmto jevům se říká měnové šoky, a protože ovlivňují agregátní poptávku, můžeme je nazývat též poptávkovými šoky. Významnou roli v monetárních cyklech hraje úroková míra, která je jakýmsi šířícím mechanismem monetárního cyklu. Pokud centrální banka zahájí měnovou expanzi, dojde k poklesu úrokové míry, což má za následek zvýšení objemu investic a spotřeby. Dochází tak krátkodobě k růstu

³ JUREČKA, Václav a kol.: *Makroekonomie*. Praha 2010. ISBN: 978-80-247-4386-8.

⁴ JUREČKA, Václav a kol.: *Makroekonomie*. Praha 2010. ISBN: 978-80-247-4386-8.

produktu. Pokles úrokové míry zapříčiní také depreciaci domácí měny a tedy růst vývozu. Tato expanze je však pouze přechodná. Úroková míra časem vzroste na původní úroveň, stejně tak domácí měna apreciuje. Firmy zjišťují, že podlehly iluzi a udělaly špatné investice. Dochází k rušení investic a také pracovních míst, takže roste nezaměstnanost a klesá poptávka. Domácí produkt se dostane pod potenciál.⁵

Teorie monetárního cyklu byla rozpracována několika významnými ekonomy. Mezi ně patří hlavně Ludwig von Mises a Friedrich August von Hayek jako zástupci Rakouské školy a švédský marginalista Knut Wicksell.

L. Mises (1881-1973) rozpracoval dopodrobna především teorii peněz. Hodnotu peněz považoval za subjektivní a vysvětloval ji na stejném principu jako hodnotu statků. Subjektivní hodnota peněz je dána subjektivní hodnotou statků, které lze za tyto peníze koupit, přičemž závisí na objektivní kupní síle peněz, čili na množství statků, které za ně lze koupit. Peníze slouží k usnadnění změny a nejsou neutrální. Cenová hladina se nemění proporcionálně se změnami množství peněz. Zvýšení peněžní zásoby nevyvolá pouze inflaci, ale také dočasný pokles peněžní úrokové míry, který přesvědčí investory, že kapitál zlevnil. Tyto odchylky úrokové míry popisoval jako příčiny hospodářských cyklů. Změny úrokové míry vyvolají změny investic, což vyvolá nerovnováhu na trhu zápůjčních fondů a špatné investice způsobí hospodářskou depresi.⁶

K. Wicksell (1851-1926) je mnohými považován za průkopníka teorie hospodářského cyklu. Jeho práce na toto téma byla propracovanější, než u Misesa. Povedlo se mu spojit teorii hospodářského cyklu s teorií peněz a s teorií investic a úspor. Příčinu cyklů vidí podobně jako Mises ve změnách peněžní zásoby, vyvolaných odchylkami peněžní úrokové míry, kterou definoval jako úrokovou míru, která drží v rovnováze trh zápůjčních fondů a kterou se řídí investoři. Když CB zvýší peněžní zásobu, vzrostou bankám rezervy. Banky pak zvýší nabídku úvěrů a úroková míra klesne pod rovnovážnou úroveň. Zvýší se tak investice firem, to zvyšuje poptávku i ceny, reálné mzdy však klesají (protože růst nominálních mezd je v krátkém období pomalejší, než růst cen) a zisky firem rostou. Z těchto zisků neboli vynucených úspor jsou však financovány především další investice na úkor výroby (a tedy spotřeby), reálné mzdy ale po určité době začínají růst a vynucené úspory vymizí. Ceny budou růst, dokud se peněžní úroková míra nedostane na původní úroveň. Tam se spolu s ní časem vrací i investice a produkt, čímž končí vzestupná fáze hospodářského cyklu.

⁵ HOLMAN, Robert: *Makroekonomie*. Praha 2004. ISBN: 80-7179-764-2.

⁶ VON MISES, Ludwig: *The Theory of Money and Credit*. Skyhorse Publishing 2013. ISBN: 978-1-62087-161-4.

Firmy začínají desinvestovat a dochází k růstu nezaměstnanosti, poklesu poptávky a v konečném důsledku i výroby.⁷

F. A. Hayek (1899-1992) navázal na Wicksella a jeho teorii monetárního cyklu rozšířil o teorii kapitálu. Změna peněžní úrokové míry vytváří pro podnikatele mylný dojem, že je důsledkem změny vzácnosti kapitálu, což je přiměje změnit strukturu výroby. Stejně jako ve Wicksellově teorii dochází krátkodobě ke změně investic a vzniku vynucených úspor, které ale po návratu peněžní úrokové míry na původní úroveň vymizí a firmy odbourávají své investice. Kapitál je heterogenní a nedá se nahradit. Přejít do méně náročné výroby se tak neobejde bez zrušení výrobních kapacit, což je počátkem recese. Hayek tvrdil, že tomu lze zabránit neutralitou peněz.⁸

1.1.3 Reálné cykly

Reálné cykly na rozdíl od těch monetárních nejsou způsobeny výkyvy agregátní poptávky, nýbrž výkyvy agregátní nabídky. Zároveň nejsou peněžním jevem, způsobeny jsou převážně technologickými změnami. První ucelenou teorií reálných hospodářských cyklů sepsal Joseph Alois Schumpeter. Moderní teorie reálných cyklů je prací představitelů školy racionálních očekávání a vypracovali ji společně Finn Erling Kydland a Edward Christian Prescott. Tato práce pak inspirovala další ekonomy, což mělo v 80. letech za následek vznik tzv. školy reálného hospodářského cyklu. Škola racionálních očekávání a škola reálného hospodářského cyklů tvoří dohromady uskupení známé jako noví klasikové.⁹

J. A. Schumpeter (1883-1950) patří v historii ekonomie do skupiny, které se říká heretikové (odpadlíci) rakouské školy. Jeho myšlení má k rakouské ekonomii blízko, liší se však v řadě zásadních otázek. Schumpeter například prosazoval kvantitativní metody, které rakouská škola v ekonomii odmítala, akceptoval Rakušany zavrhanou teorii všeobecné rovnováhy a také scientismus. Co je však nejpodstatnější pro tuto práci, liší se od rakouské školy i svou teorií hospodářského cyklu. Zatímco čelní představitelé rakouské školy (Hayek, Mises) stáli za teoriemi monetárního cyklu, Schumpeter neviděl příčiny cyklu v peněžním oběhu, nýbrž v inovacích. Hospodářské cykly vnímal jako jakési inovační vlny. To znamená, že technologický pokrok není plynulý, ale probíhá v nárazových vlnách, které jsou nepravidelné a nepředvídatelné.

⁷ WICKSELL, Knut: *Interest and Prices*. Read Books Limited 2013. ISBN: 9781446547328.

⁸ HAYEK, Friedrich August: *Prices and Production*. Ludwig von Mises Institute 2008. ISBN: 978-1-933550-22-0.

⁹ HOLMAN, Robert: *Makroekonomie*. Praha 2004. ISBN: 80-7179-764-2.

Tyto vlny zapříčiňují přehnaná investiční očekávání a vytváří tak příležitosti pro další inovace a tím pádem další investice, které nakonec překračují pomyslnou hranici rovnováhy mezi investicemi a úsporami. Poté dochází k rušení investic a expanze přechází v recesi. Tu Schumpeter vnímá jako ozdravný proces, zbavující ekonomiku nekonkurenceschopných podnikatelů.¹⁰

F. E. Kydland (1943) a E. C. Prescott (1940) navazují na školu racionálních očekávání a spoluvytváří školu reálného hospodářského cyklu. Kydland a Prescott tvrdí, že cykly nemohou mít monetární charakter, protože lidé mají racionální očekávání, čímž se trhy i v krátkém období vyčišťují. Příčinu cyklů vidí v nárazových změnách produktivity, vytvářející nabídkové šoky. Tyto změny produktivity mění potenciální produkt a rovnováhu. Jako mechanismus šíření je považována tzv. mezičasová substituce práce. Lidé na růst mezd reagují zvýšením nabídky práce a obětují svůj volný čas ve prospěch budoucnosti, protože racionálně očekávají, že jde pouze o dočasné zvýšení mezd. Pokud zjistí, že mzdy neklesnou, svou nabídku práce zase sníží. To způsobuje, že v krátkém období reaguje nabídka práce na změny mezd silněji, než v dlouhém období. K hospodářské expanzi dochází zvýšením produktivity práce v některých firmách, které tak mohou nabízet vyšší mzdy. Ostatní firmy zvyšují mzdy také, aby jim nebyli přebráni zaměstnanci. To akceleroval ve vyšší nabídku práce a vyšší zaměstnanost. Při snížení produktivity práce je proces opačný a dochází k recesi. Expanze ani recese však nevychylují trh práce z rovnováhy. Rovnováhu mění, zatímco trh je permanentně vyčištěn.¹¹

1.2 Ekonomie veřejného sektoru

Ekonomie je věda o vzácných zdrojích a o tom, jak se lidé rozhodují o využití svých omezených zdrojů. Klade si 4 základní otázky – co vyrábět, jak vyrábět, pro koho vyrábět a jak se přijímají rozhodnutí o výrobě. V souvislosti s tím co se má vyrábět se klade otázka, jaká část zdrojů by měla být vynaložena na soukromé a jaká část zdrojů na veřejné statky. Tento problém bývá popisován křivkou produkčních možností, která udává různá množství statků, které mohou být vyrobeny při dané výrobní technologii a daném množství výrobních statků. V otázce jak vyrábět je důležité, kdy se má vláda účastnit výroby veřejných statků a kdy má tyto statky pouze nakupovat od soukromých

¹⁰ SCHUMPETER, Joseph Alois: *Business Cycles*. BiblioLife 2015. ISBN: 9781296615451.

¹¹ KYDLAND Finn Erling, PRESCOTT Edward Christian: *Business Cycles: Real Facts and a Monetary Myth*. 1990.

firem. Pro koho vyrábět je otázkou rozdělování – úrovně zdanění a sociální programy. Když vláda rozhoduje o tom, které statky budou veřejné, je následkem vždy zvýhodnění určitých skupin obyvatel. Rozhodnutí o výrobě se přijímají formou kolektivního rozhodování. Toto rozhodování je složité kvůli odlišným názorům jednotlivců na to, co je prospěšné celku.¹²

1.2.1 Veřejný sektor a veřejná volba

Veřejný sektor je nedílnou součástí národního hospodářství, které je členěno podle různých kritérií a to podle odvětví, sektoru, vlastnictví a financování provozu a rozvoje. V rámci čtvrtého výše uvedeného kritéria se národní hospodářství dělí na tržní (ziskový) sektor a netržní (neziskový) sektor. Netržní sektor je dále členěn na sektor domácností, soukromý neziskový sektor a veřejný neziskový sektor. Tento veřejný sektor je definován jako část národního hospodářství, která je financována převážně z veřejných rozpočtů, řízena a spravována veřejnou správou, ve veřejném zájmu se v ní realizují veřejné služby, rozhoduje se v ní veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole. Členit veřejný sektor lze dle pěti kritérií - kritérium charakteru statků, finančních toků, zakladatele, funkcí nebo potřeb. Nejvhodnějším kritériem pro zkoumání jednotlivých odvětví veřejného sektoru je kritérium potřeb. Podle tohoto kritéria lze rozdělit veřejný sektor na celkem šest bloků odvětví a to konkrétně na odvětví společenských služeb, rozvoje člověka, poznání a informací, technické infrastruktury, privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů a odvětví existenčních jistot¹³

Mezi odvětví společenských služeb patří veřejná správa, policie, justice a armáda. Do odvětví rozvoje člověka řadíme například školství, kulturu, zdravotnictví nebo sociální služby. Odvětví poznání a informací zahrnuje vědu a výzkum, informace a masmédia. Mezi odvětví technické infrastruktury spadá doprava, energetika, spoje, vodní hospodářství a odpadové hospodářství. Do pátého bloku (odvětví privátních statků podporovaných z veřejných statků) se počítá bydlení, zemědělství, lesnictví nebo rybolov a mezi existenční jistoty patří zaměstnanost, sociální zabezpečení a životní prostředí. Všechna tato odvětví nějakým způsobem uspokojují potřeby občanů státu, jsou tedy ve veřejném zájmu.¹⁴

¹² STIGLITZ, Joseph Eugene: *Ekonomie veřejného sektoru*. Grada Publishing, Praha 1997. ISBN: 80-7169-454-1.

¹³ REKTOŘÍK, Jaroslav a kol.: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Ekopress, Praha 2002. ISBN: 978-80-86929-29-3

¹⁴ REKTOŘÍK, Jaroslav a kol.: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Ekopress, Praha 2002. ISBN: 978-80-86929-29-3

Občané státu mají možnost rozhodovat o tom, co je v jejich zájmu, čemuž se říká veřejné volba. Teorie veřejné volby se zabývá vysvětlením pohnutek, zákonitostí a charakteru individuálního chování při přijímání kolektivních alokačních rozhodnutí v rámci politického rozhodování. Dělá to prostřednictvím několika zásadních otázek (problémových okruhů) – jak se projevují názory a preference jednotlivců na fiskální otázky, jak se jednotlivé názory transformují do kolektivního rozhodnutí a jak o těchto záležitostech rozhodují vlády. Důležitá je i studie volebního chování voličů. Dá se předpokládat, že typický volič si dokáže porovnat, jaké výhody a naopak nevýhody mu přinesou jednotlivé varianty volebních programů a poté si pochopitelně vybírá ty pro něj nejvýhodnější.¹⁵

Jsou tři faktory určující postoje voličů. Prvním jsou různé míry užitku z veřejného statku u jednotlivých lidí. Druhým faktorem je odlišnost příjmů, která odráží různou mezní užitečnost veřejných statků u lidí z různých platových skupin. Třetím faktorem je daňový systém, který určuje, jak velká část nákladů na zvýšení výdajů na veřejné statky dolehne na jednotlivého voliče. Nejsou to však pouze voliči, kdo se podílí na procesu veřejné volby. Mezi její další subjekty patří politici a politické strany, zájmové skupiny a byrokracie. Politici mají motivaci udržet si své pozice, pročež sledují veřejný zájem a snaží se zavděčit tzv. středovému voliči. Důsledkem toho je postupná konvergence programů jednotlivých politických stran. Byrokracie oproti tomu má za cíl maximalizaci rozpočtu své instituce. Zájmové skupiny se na jedné straně snaží snížit výdaje voličů, které jsou spojeny se získáváním informací souvisejících s volbami a na straně druhé zprostředkovávají politikům a politickým stranám informace o preferencích jejich voličů.¹⁶

1.2.2 Veřejné rozpočty

Do veřejných rozpočtů řadíme především státní rozpočet (největší složka) a místní rozpočty, což jsou rozpočty krajů a obcí. V širším vymezení však mezi ně lze počítat taky veřejné zdravotní pojištění. Postupný růst veřejných výdajů ve vyspělých zemích způsobuje schodky veřejných rozpočtů, které se stále prohlubují. Podle tradiční teorie mají veřejné výdaje vliv na agregátní poptávku formou dvou protichůdných účinků – způsobují multiplikační efekt a efekt vytěsňování. Tato teorie došla k závěru, že zvýšení

¹⁵ REKTOŘÍK, Jaroslav a kol.: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Ekopress, Praha 2002. ISBN: 978-80-86929-29-3

¹⁶ REKTOŘÍK, Jaroslav a kol.: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Ekopress, Praha 2002. ISBN: 978-80-86929-29-3

vládních výdajů vyvolá v dlouhém období snížení čistého vývozu zboží a služeb nezávisle na tom, je-li měnový kurz v dané zemi flexibilní nebo fixní.¹⁷

Tradiční teorie předpokládá, že zvýšení vládních výdajů nesníží spotřebu. Tomu oponuje Ricardova-Barroova teorie. S myšlenkou, že zvýšení vládních výdajů motivuje spotřebitele ke snížení spotřeby, přišel již David Ricardo v 19. století. Tato hypotéza dostala název Ricardova ekvivalence. V moderní ekonomii jí rozpracoval Robert Barro, který jí spojil s teoriemi racionálních očekávání a životního cyklu. Podle teorie racionálních očekávání jsou lidé schopni odhadnout vliv růstu veřejných výdajů na budoucí růst daní a podle hypotézy životního cyklu se snaží udržovat stejnou spotřebu po celý život. Očekávání vyšších daní a tedy nižší spotřeby tak sníží dnešní spotřebu na úkor úspor, které zvýší budoucí spotřebu. Tradiční i Ricardova-Barroova teorie se shodují v tom, že schodky veřejných rozpočtů vytěšňují soukromé výdaje a že rozpočtový schodek sám o sobě nemá vliv na agregátní poptávku, ale pouze na její strukturu. Vytěšňování soukromých výdajů veřejnými výdaji pouze přesouvá výrobní zdroje ze soukromých investic do veřejných projektů a přímo na agregátní poptávku vliv nemá.¹⁸

Pro tuto práci je nejdůležitějším veřejným rozpočtem státní rozpočet. Příjmy a výdaje státního rozpočtu jsou tříděny jednotně prostřednictvím rozpočtové skladby, která příjmy a výdaje třídí z několika hledisek: odpovědnostní, druhové, odvětvové, konsolidační¹⁹.

Například výdaje kapitoly MO se podle tzv. druhového členění dělí na běžné a kapitálové výdaje. Mezi běžné výdaje se řadí platy, pojistné, přiděly do fondu kulturních a sociálních potřeb, sociální dávky, ostatní platby za provedenou práci a ostatní neinvestiční výdaje. Kapitálovými výdaji se rozumí investice do stálých aktiv. Tím mohou být např. kapitálové výdaje na nákup hmotného nebo nehmotného investičního majetku krátkodobého i dlouhodobého charakteru.²⁰

Příjmy státního rozpočtu se rozumí nenávratně inkasované prostředky z domácí i zahraniční ekonomiky včetně přijatých darů a dotací. Patří sem i přijaté splátky půjček za účelem rozpočtové politiky. Přijaté půjčky a splátky půjček za účelem řízení likvidity se do příjmů státního rozpočtu však neřadí. Příjmy se dělí na vlastní příjmy a přijaté dotace – obě tyto skupiny se dále dělí na kapitálové a běžné příjmy. Mezi vlastní

¹⁷ HOLMAN, Robert: *Makroekonomie*. Praha 2004. ISBN: 80-7179-764-2

¹⁸ HOLMAN, Robert: *Makroekonomie*. Praha 2004. ISBN: 80-7179-764-2

¹⁹ Vyhláška č. 323/2002 Sb. Vyhláška Ministerstva financí o rozpočtové skladbě.

²⁰ Viz závěrečné účty státního rozpočtu kapitoly MO ČR.

kapitálové příjmy lze zařadit příjmy z prodeje dlouhodobého majetku, z akcií a z majetkových podílů. Vlastní běžné příjmy se dělí ještě na daňové a nedaňové. Daňové jsou: daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů, daně ze zboží a služeb v tuzemsku, daně a poplatky z vybraných činností, daně a cla ze zahraničí, majetkové daně, pojistné sociálního zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění. Nedaňové příjmy jsou například: úroky, dividendy, kurzové zisky, přijaté sankce, příjmy z prodeje nekapitálového majetku nebo přijaté splátky půjček. Přijaté dotace (ať už kapitálové nebo běžné) můžeme rozdělit na dotace od rozpočtů centrální úrovně, rozpočtů územní úrovně, z vlastních fondů a ze zahraničí.²¹

1.2.3 Veřejné statky

Veřejné statky můžeme dělit například na čistě veřejné statky a částečně veřejné statky. Čistě veřejný statek má dvě hlavní vlastnosti, které ho definují. Za prvé není možné jeho spotřebu nijak omezovat a za druhé toto omezování by ani nebylo prospěšné. Většina veřejných statků však výše uvedené vlastnosti splňuje jen do určité míry – vyloučení ze spotřeby je možné, ale bylo by nežádoucí pro vysoké náklady. Veřejné statky může poskytovat i soukromý sektor. V takovém případě ale nedochází k optimální produkci. Jsou-li mezní náklady na zvýšení počtu spotřebitelů nulové, není důvod omezovat spotřebu statku. Soukromá firma by však za jeho výrobu musela požadovat určitou cenu, čímž by se snížila jeho spotřeba. Pro zvýšení spotřeby veřejně poskytovaného soukromého statku by soukromé firmě vysoce vzrostly s tím spojené mezní náklady. Veřejný sektor je tak pro výrobu veřejných statků efektivnější. Nemožnost vyloučení ze spotřeby čistě veřejného statku je ošetřena daněmi. U některých takových statků by bez existence daní získával užitek ze statku bez ohledu na to, zda by platil – neměl by tak důvod platit dobrovolně. Této neochotě se říká problém černého pasažéra. Jedním z typických statků tohoto typu je právě obrana.²²

Definice obrany jako čistého veřejného statku je důležitým metodologickým východiskem pro analýzu jejího financování. Na rysy obrany jako čistého veřejného statku lze hledět z několika hledisek. Z hlediska institucionálního – obrana je poskytována netržně resortem obrany. Z hlediska ekonomického – je spotřebovávána veřejností jako veřejný statek. Z hlediska dostupnosti užítku – je dostupná všem jako

²¹ KINŠT, Jan: *Rozpočtová skladba v roce 2004. Strukturální politika EU a praktické příklady*. Pragoeduc, Praha 2004. ISBN: 8073100169.

²² STIGLITZ, Joseph Eugene: *Ekonomie veřejného sektoru*. Grada Publishing, Praha 1997. ISBN: 80-7169-454-1.

nerivalitní veřejný statek. Z hlediska nabídky – o její produkci je rozhodováno politickým hlasováním, čili veřejnou volbou. A na závěr z hlediska formy financování – ze státního rozpočtu. Celkově tak o obraně lze říct, že jde o statek nerivalitní, nedělitelný a nevylučitelný ve smyslu spotřeby. Jedním z problémů financování obrany je určení rozsahu její efektivní nabídky. K ní dochází za předpokladu, že se součet mezních měr substituce všech spotřebitelů rovná mezní míře transformace. Jinými slovy – celkové množství soukromých statků, jichž jsou spotřebitelé ochotni se vzdát se rovná množství, o které se výroba skutečně sníží. K významným rysům obrany mimo jiné patří, že má latentní užitek. To znamená, že je čistým veřejným statkem, jehož společenský užitek je především v prevenci války. Důsledkem latentnosti užitku je nízká míra ochoty veřejnosti vydávat veřejné zdroje na obranu. Pro obranu je též typické, že je kvantitativně a kvalitativně nedělitelným statkem, který má rysy poručnického statku – stát rozhoduje o rozsahu obrany, formuluje národní zájmy a armádu používá jako prostředek k jejich obhajobě.²³

1.3 Instituce obrany

V této poslední kapitole teoretické části je pozornost věnována institucím, jež vykonávají obrannou politiku. Na území České republiky jsou dvěma hlavními orgány resortu obrany Ministerstvo obrany ČR a Armáda ČR. Závěrečná podkapitola je základním seznámením s organizací NATO.

1.3.1 Ministerstvo obrany ČR

Ministerstvo obrany je orgánem státní správy, jehož hlavní působnost a činnost spočívá v zabezpečování obrany ČR, řízení Armády ČR a ve správě vojenských újezdů. Dále ministerstvo obrany organizuje součinnost s armádami jiných států v rámci evropských bezpečnostních struktur a vykonává státní dozor nad radiační ochranou ve vojenských objektech. Jako instituce, která zabezpečuje obranu ČR:

- Podílí se na zpracování návrhu vojenské obranné politiky
- Přípravuje koncepci operační přípravy státního území

²³ OCHRANA, František: *Vybrané problémy financování a ekonomiky obrany*. Vysoká škola ekonomická, Praha 1998. ISBN: 80-7079-142-X.

- Vládě, prezidentovi a Radě obrany ČR navrhuje potřebná opatření k zajištění obrany státu
- Koordinuje činnost úředních a správních orgánů důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně
- Řídí vojenskou zpravodajskou službu a vojenské obranné zpravodajství
- Zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru ČR a koordinaci vojenského letového provozu s civilním letovým provozem
- Organizuje a provádí opatření k mobilizaci Armády ČR, k vedení evidence občanů a věcných prostředků k poskytnutí v případě branné pohotovosti
- Povolává občany ČR k plnění branné povinnosti²⁴

Organizační struktura ministerstva obrany je rozdělena mezi 14 postů. Tím nejvyšším je ministr obrany. Jemu se zodpovídají – náměstek ministra obrany, náměstek pro řízení sekce vyzbrojování a akvizic, státní tajemník, náměstek pro řízení sekce obranné politiky a strategie, náměstek pro řízení sekce právní, náměstek pro řízení sekce ekonomické a majetkové, náměstek pro řízení sekce průmyslové spolupráce a řízení organizací, náměstek pro řízení sekce dozoru a kontroly, náčelník Generálního štábu Armády ČR, ředitel kabinetu ministra obrany, ředitel odboru interního auditu, ředitel odboru bezpečnosti a ředitel vojenského zpravodajství.²⁵

Rozpočtový proces resortu obrany probíhá v sedmi fázích: příprava rozpočtování, tvorba návrhu rozpočtu, schvalování návrhu rozpočtu, tvorba dokumentů, rozpis schváleného rozpočtu, realizace rozpočtu a vyhodnocení plnění rozpočtu. První fáze (příprava rozpočtování) procesu probíhá v dubnu daného rozpočtového roku a její hlavní náplní je zabezpečení vstupních dokumentů, aktualizace finančních standardů pro kalkulaci výdajů a provedení školení jednotlivých účastníků rozpočtování. Druhá fáze (tvorba návrhu rozpočtu) se koná v období května až června. Dochází ke kalkulaci výdajů a příjmů státního rozpočtu, upřesnění výše peněžních prostředků k plnění plánovaných cílů, provádí se kontrola správnosti a úplnosti. Ve třetí fázi (schvalování návrhu rozpočtu) jsou vypracovány agregované sestavy za jednotlivé programy činnosti dle struktury programů. Poté se zpracovává návrh státního rozpočtu kapitoly MO, který je schválen ministrem obrany, vládou a parlamentem. To vše probíhá v rozmezí června a listopadu. V listopadu daného rozpočtového roku začíná též čtvrtá fáze (tvorba

²⁴ § 16 zákona 2/1969 Sb. Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

²⁵ Zákon č. 234/2014 Sb. Zákon o státní službě.

dokumentů), která končí až v lednu. V této fázi dochází k vlastnímu vydávání základních dokumentů procesu rozpočtování a zpracování konečné verze státního rozpočtu kapitoly MO. Pátá fáze (rozpis schváleného rozpočtu) probíhá na přelomu ledna a února a dochází v ní k provedení rozpisu státního rozpočtu kapitoly MO. V období ledna až prosince probíhá šestá fáze (realizace rozpočtu) neboli řízený proces rozpočtového hospodaření. Během celého období probíhají změnové řízení a průběžně se hodnotí plnění rozpočtu. Sedmá fáze (vyhodnocení plnění rozpočtu) se odehrává začátkem dalšího roku. Vyhodnocuje se plnění rozpočtu za předchozí rok.²⁶

1.3.2 Armáda ČR

Armáda ČR spadá pod Ministerstvo obrany ČR. Hlavním orgánem je Generální štáb. Velení generálního štábu se skládá z náčelníka generálního štábu, prvního zástupce náčelníka generálního štábu, náčelníka štábu, ředitele operačního centra MO a inspektora Armády ČR. Součástí generálního štábu jsou další podružné orgány. Speciální štáb, osobní štáb, kancelář generálního štábu, ředitelství speciálních sil, sekce rozvoje a plánování schopností, sekce podpory, odbor vojenského průzkumu a elektronického boje, agentura personalistiky AČR, finanční správa AČR, velitelství vzdušných sil, velitelství pozemních sil a velitelství výcviku (vojenská akademie).²⁷

Na vývoj ozbrojených sil České republiky lze pohlížet z různých hledisek – z politologického, ekonomického, technologického atd. Nejpříhodnějším hlediska pro hodnocení vývoje armády je však vojensko-bezpečnostní kritérium, které je zaměřeno na početní stavy, na charakteristiky vojenských dovedností, schopností a podobně. Z tohoto hlediska lze vývoj ozbrojených sil rozdělit na několik etap. První etapou byla etapa demokratizace, která započala již během Sametové revoluce v roce 1989. Vytvoření základních legislativních podmínek demokratické kontroly se podařilo již v roce 1990. Ukázalo se však, že nově vznikající legislativní rámec nebyl příliš funkční. S nedokončenou etapou demokratizace se prolínala následující etapa integrace. Tato etapa započala v roce 1993 již za oddělených podmínek po rozpadu ČSFR. Během této etapy se orientace obranné politiky ČR nasměrovala na západní vojensko-politické struktury, tedy na kolektivní zajišťování bezpečnosti a obrany státu. S etapou integrace po roce 1993 souvisela a navazovala na ní etapa integrace do NATO, která probíhala

²⁶ Čl. č. 59, Odborné nařízení pro zpracování návrhu státního rozpočtu a střednědobého rozpočtového výhledu v resortu Ministerstva obrany. Praha: Ministerstvo obrany, 2009, 76 s. Čj. 35-13/2009-8201.

²⁷ AČR: Armáda – struktura [on-line], cit. 5. 4. 2016, dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/default.htm>

v letech 1995 až 1998 a vyvrcholila přistoupením k Severoatlantické alianci v roce 1999. Poté odstartovala etapa reforem, vyznačující se zaměřením na proces profesionalizace a změn uvnitř armády. To vedlo ke zrušení základní vojenské služby a vytvoření zcela profesionální armády, ke kterému došlo v roce 2005. Tím se zároveň přešlo z etapy reforem na etapu transformací. Tato etapa je nazývána transformační v důsledku snižování výdajů na obranu nejen v České republice, ale i v ostatních členských státech Severoatlantické smlouvy.²⁸

1.3.3 Organizace NATO

Hlavním posláním této organizace je ochrana svobody a bezpečnosti všech členských států a to politickými i vojenskými prostředky v souladu se zásadami Charty OSN. Závazek společné spolupráce je základním funkčním principem aliance, která je mezivládní organizací, jejíž členské státy si zachovávají plnou svrchovanost a nezávislost. NATO ztělesňuje transatlantické spojení, kde je bezpečnost Severní Ameriky spojena s bezpečností v Evropě, což přispívá k celkové stabilitě na obou kontinentech. Udržuje si dostatečnou vojenskou sílu pro zabránění případné války nebo k zajištění účinné obrany. K dosažení hlavního cíle aliance poskytuje základ bezpečnostního prostředí v podobě demokratických institucí, usiluje o vytvoření prostředí, v němž žádná země nebude moct zastrašovat jiný stát, slouží jako fórum pro spojenecké konzultace a umožňuje jejich koordinaci, zajišťuje obranu proti všem formám agrese, podporuje stabilitu cestou rozvoje trvale aktivní spolupráce a formou informačních programů přispívá k pochopení faktorů ovlivňujících mezinárodní bezpečnost. Struktury vytvořené v rámci organizace NATO umožňují členským státům koordinaci své politiky při plnění těchto vzájemně se doplňujících úkolů.²⁹

²⁸ JANOŠEC, Josef: 20 let Armády ČR. MO ČR 2013. ISBN: 978-80-7278-614-5.

²⁹ MO ČR: *NATO – hlavní funkce* [on-line], cit. 5. 4. 2016, dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2410>

2 Praktická část

Praktická část je rozdělena na čtyři kapitoly, přičemž první je zaměřena na výdaje resortu obrany, druhá kapitola je rozbořem příjmů resortu a třetí kapitola praktické části dává příjmy i výdaje dohromady do souvislosti s výkonností ekonomiky. Čtvrtá kapitola praktické části slouží jako doplnění předchozích výsledků, respektive potvrzení, či vyvrácení závěrů na příkladu několika vybraných členských států NATO.

2.1 Výdaje na resort obrany ČR v letech 2004-2014

Tato kapitola analyzuje výdaje kapitoly resortu obrany. Pokud v poznámkách není uvedeno jinak, jsou data a některé související části textu odvozeny ze závěrečných účtů státního rozpočtu kapitoly MO ČR za roky 2004-2014.

2.1.1 Celkové výdaje kapitoly MO ČR

Celkovými výdaji na resort obrany se rozumí celkové čerpání rozpočtu kapitoly MO za daný rok, přičemž tato částka se každým rokem liší od původně odsouhlaseného rozpočtu. Následující tabulka vykazuje pouze celkové čerpání.

Tabulka 1: Celkové čerpání státního rozpočtu kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Celkové čerpání státního rozpočtu kapitoly MO ČR v letech 2004-2014 v mil. Kč					
Roky	2004	2005	2006	2007	2008
Výdaje	52 481	58 445	63 105	61 338	52 896
2009	2010	2011	2012	2013	2014
59 726	50 845	45 708	42 936	41 464	41 069

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

V roce 2004 byl zaznamenán pokles celkového čerpání o 713 mil. Kč.³⁰ Hospodaření kapitoly MO bylo v tomto roce ovlivněno schválenými opatřeními souvisejícími s reformami veřejných financí. Vláda ČR přijala řadu opatření s cílem snížení zadluženosti ČR. Vzhledem k tomu bylo nutné přehodnotit rozpočtové zdroje a

³⁰ V roce 2003 celkové výdaje MO činily 53 194 mil. Kč (zdrojem všech dat za rok 2003 jsou přílohy závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2004)

vytvořit tak předpoklady pro plánované úkoly resortu obrany (především výstavba profesionální armády). Rok 2005 znamenal naopak poměrně vysoký růst výdajů a to o 5 964 mil. Kč. V roce 2006 došlo vůbec k nejvyššímu čerpání státního rozpočtu v celém zkoumaném období, když konečná suma ve výši 63 105 mil. Kč přesáhla předchozí čerpání o 4 660 mil. Kč.

V roce 2007 už výše obranných výdajů poklesla, přesto však v tomto roce dosáhla druhé nejvyšší částky ve zkoumaném období. 61 338 mil. Kč znamenalo pokles o 1 767 mil. Kč. Bylo to ovlivněno usnesením vlády o finančním krytí některých výdajů nezabezpečených ve státním rozpočtu na rok 2007. V souladu s tímto usnesením byla Ministerstvu obrany stanovena maximální výše pro použití prostředků rezervního fondu. V roce 2008 se celkové čerpání snížilo o 8 442 mil. Kč. Tento nemalý rozdíl byl dán zejména nerealizováním převodů do rezervního fondu³¹ a vlivem snížení procentního podílů výdajů kapitoly MO z celkového státního rozpočtu. Ministerstvo obrany tak veškeré smluvní závazky bylo nuceno realizovat prostřednictvím prostředků přidělených státním rozpočtem na rok 2008. V roce 2009 bylo celkové čerpání státního rozpočtu o 6 830 mil. Kč vyšší, než v předchozím roce. Důvodem bylo zejména čerpání nároků z nespotřebovaných rozpočtových výdajů roku 2008.

V rámci dopadů světové ekonomické krize uložila vláda během roku 2009 jednotlivým ministerstvům úkol snížit personál. Začalo to již koncem roku 2009 a v roce 2010 byl počet zaměstnanců resortu již o 2 542 osob nižší. Celkové čerpání rozpočtu v roce 2010 dosáhlo 50 845 mil. Kč, což je o 8 881 mil. Kč méně, než v roce předešlém. Takto vysoké snížení celkových výdajů bylo následkem toho, že již nebyly k dispozici mimorozpočtové zdroje rezervního fondu. Pokles výdajů na obranu pokračoval v roce 2011, kdy v rámci rozpočtových škrťů došlo ke snížení celkového čerpání na 45 708 mil. Kč, čili o dalších 5 137 mil. Kč. Ministerstvo obrany se v rámci hledání systémových úspor snažilo rozvíjet spolupráci se zahraničními partnery, co se potýkají s podobnými problémy způsobenými ekonomickou krizí. V důsledku toho se Česká republika zapojila do projektů tzv. sdílení vojenských schopností v rámci iniciativy NATO a EU, což bylo příslibem finančně efektivní formy realizace požadovaných vojenských schopností.

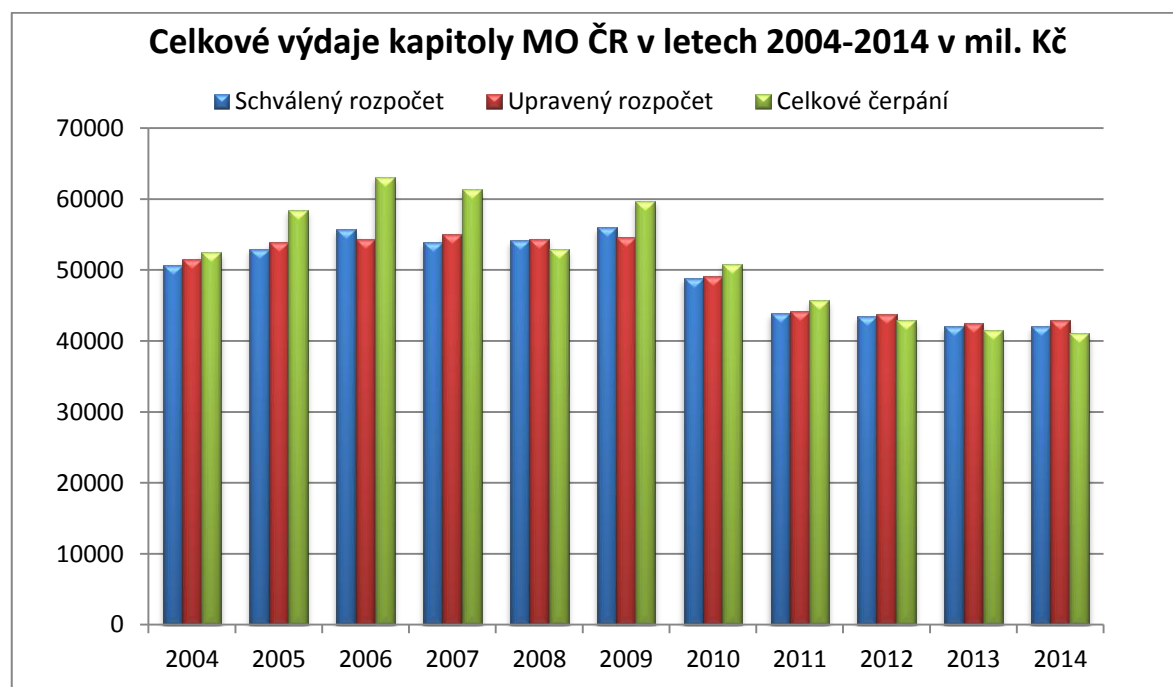
O rok později celkové čerpání státního rozpočtu činilo 42 936 mil. Kč. Oproti roku 2011 byl zaznamenán pokles o 2 772 mil. Kč, tento pokles byl však nižší, než

³¹ Viz novela § 47 zákona č. 218/2000 Sb.

v předchozím roce. Snižování rozpočtu pokračovalo i v roce 2013. Celkové čerpání ve výši 41 464 mil. Kč bylo o 1 472 mil. Kč nižší, než v roce 2012. Stanovené limity a dlouhodobý deficit rozpočtu v rámci běžných výdajů se projevovaly v čím dál vyšším deficitu výzbroje, snížení intenzity výcviku, nemožnosti naplnit všechny jednotky lidskými zdroji a v důsledku toho všeho snížení připravenosti Armády ČR. Schválený rozpočet v oblasti reprodukce majetku postačoval především na úhradu závazků z předchozích let. A nakonec i rok 2014 pokračoval v trendu snižování výdajů, byl tak již pátým rokem v řadě, kdy se meziroční výdaje snížily. Rozdíl však nebyl tak vysoký jako v předchozích letech. Celkové čerpání 41 069 mil. Kč znamenalo snížení „pouze“ o 395 mil. Kč. V tomto roce byl dokonce vykázán mírně rostoucí trend čerpání v oblasti ostatních běžných výdajů, tj. výdajů zejména na opravy stávajícího majetku nezbytného k zajištění provozuschopnosti.

Rozpočet resortu je veden ve třech různých formách. První z nich je vládou schválený rozpočet na konci každého kalendářního roku. Druhá forma rozpočtu je během roku upravený rozpočet a třetí formou je tzv. celkové čerpání, kterým se zabývala předchozí tabulka a odstavce.

Graf 1: Celkové výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Na konci roku 2003 byl schválen rozpočet na rok 2004 ve výši 50 726 mil. Kč. Během roku 2004 byl tento rozpočet zvýšen na 51 469 mil. Kč. Celkové čerpání ve výši 52 481 mil. Kč tedy přesáhlo obě verze rozpočtu. V prosinci 2004 byl na další rok schválen rozpočet 52 953 mil. Kč. Ten byl poté (opět) navýšen na 53 981 mil. Kč. Celkové čerpání v roce 2005 dosáhlo 58 445 mil. Kč, čili opět více jak oba rozpočty. Na rok 2006 byl schválen rozpočet 55 694 mil. Kč. Během roku byl snížen na 54 337 mil. Kč. Celkové čerpání 63 105 mil. Kč bylo doposud nejvyšší ve zkoumaném období a také se nejvíce od předchozích rozpočtů vychylovalo. V tomto roce však poprvé neplatila nerovnice „schválený rozpočet < upravený rozpočet < celkové čerpání“, nýbrž upravený rozpočet byl nižší, než původně schválený. Na konci tohoto roku byl vládou schválen rozpočet 53 906 mil. Kč. Ten byl během roku 2007 zvýšen na 54 989 mil. Kč. Celkové čerpání ve výši 61 338 mil. Kč opět přesáhlo oba dané rozpočty.

Rok 2008 zaznamenal nejvyšší pokles celkového čerpání, původní rozpočet ve výši 54 167 mil. Kč byl však vyšší, než o rok dříve. Upravený činil 54 363 mil. Kč. Celkové čerpání ve výši 52 896 mil. Kč v tomto roce poprvé bylo nižší, než oba rozpočty. V prosinci 2008 byl schválen rozpočet ve výši 55 984 mil. Kč, který byl v roce 2009 snížen na 54 627 mil. Kč. Celkové čerpání dosáhlo 59 726 mil. Kč. V roce 2010 započalo kontinuální snižování výdajů, které trvalo až do konce sledovaného období. Původní rozpočet byl 48 867 mil. Kč, upravený 49 143 mil. Kč a celkové čerpání 50 845 mil. Kč. Na rok 2011 byl schválen rozpočet 43 878 mil. Kč, upraven byl na 44 119 mil. Kč a celkové čerpání dosáhlo 45 708 mil. Kč.

V roce 2012 byl původně schválený rozpočet 43 474 mil. Kč, zatímco upravený rozpočtem byl 43 799 mil. Kč. Celkové čerpání rozpočtu bylo nakonec nižší, než oba rozpočty a to 42 935 mil. Kč. Na další rok byl schválen rozpočet 42 053 mil. Kč, který byl poté zvýšen na 42 527 mil. Kč. Celkové čerpání se vyšplhalo na 41 464 mil. Kč. V prosinci 2013 byl schválen rozpočet 41 990 mil. Kč, v průběhu roku 2014 byl zvýšen na 42 855 mil. Kč a celkové čerpání bylo 41 069 mil. Kč. Rok 2014 byl již třetím rokem v řadě, kdy celkové čerpání bylo nižší, než oba rozpočty. Tím se tyto tři roky liší od většiny předchozího období. Stejnou charakteristiku v tomto ohledu splňoval doposud pouze rok 2008, rok spojený se začátkem hospodářské recese.

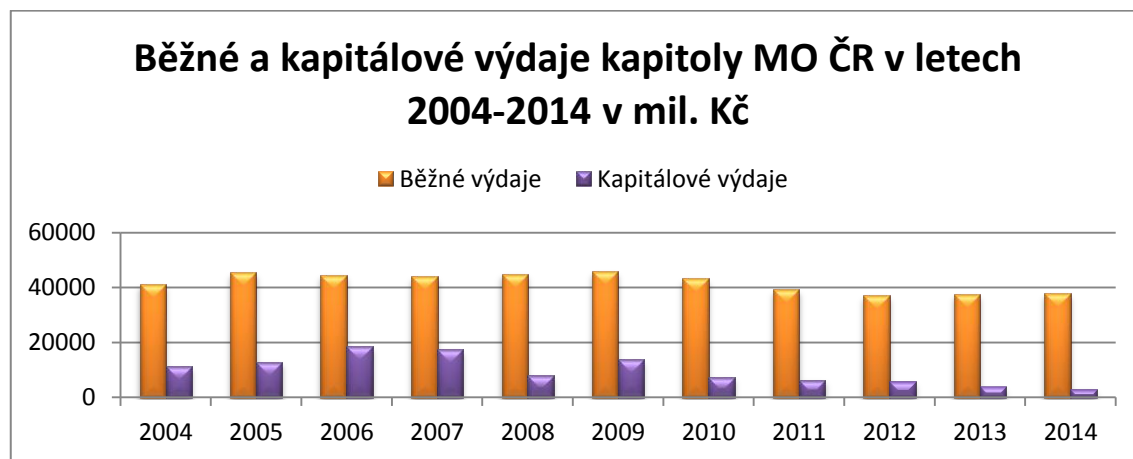
Ze srovnání původního a upraveného rozpočtu s celkovým čerpáním lze vyčíst, jak resort obrany v návaznosti na ekonomickou situaci dodržoval stanovené limity rozpočtu. Zatímco v předkrizové době prakticky každým rokem došlo k přečerpání

rozpočtu, tak hospodaření resortu v roce 2008 už budí dojem, že si ministerstvo začalo uvědomovat, že bude třeba začít mnohem více šetřit. Ve skutečnosti šlo tehdy spíše o vládní zásahy do financování rezervního fondu. V následujících třech letech sice celkové čerpání vždy přesáhlo oba stanovené rozpočty, kromě roku 2009 však klesalo. Sektoru se dařilo na nepříznivou ekonomickou situaci reagovat spíše až s odstupem času. Celkové výdaje klesaly každým rokem od roku 2010, ale snížit celkové výdaje pod vládou daný limit rozpočtu se soustavně začalo dařit až od roku 2012. Pokles vládních výdajů na resort obrany nadále klesal i přes to, že domácí produkt už dávno zaznamenával opětovný růst.

2.1.2 Běžné a kapitálové výdaje

Většinou část výdajů dle druhového členění tvoří pravidelně běžné výdaje, které se v letech 2004-2014 pohybovaly v intervalu cca 37 až 46 mld. Kč. Kapitálové výdaje se naproti tomu vyšplhali do maximální výše cca 18 mld. Kč, zatímco jejich minimum v roce 2014 jen o málo přesáhlo 3 mld. Kč.

Graf 2: Běžné a kapitálové výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

V roce 2004 byl zaznamenán meziroční růst běžných a pokles kapitálových výdajů.³² Běžné výdaje ve výši 41 164 mil. Kč znamenaly zvýšení o 541 mil. Kč, zatímco 11 317 mil. Kč kapitálových výdajů představovalo snížení o 1 254 mil. Kč. Tyto rozdíly hovoří o snížení celkových výdajů (viz předchozí kapitola). V dalším roce

³² Běžné výdaje v roce 2003 byly 40 623 mil. Kč, kapitálové 12 571 mil. Kč.

vzrostly běžné i kapitálové výdaje. Běžné o 4 382 mil. Kč (45 546 mil. Kč) a kapitálové o 1 582 mil. Kč (12 899 mil. Kč). Rok 2006 byl rokem absolutně nejvyšších celkových výdajů ve sledovaném období. Běžné výdaje se však oproti roku 2005 snížily a to na 44 565 mil. Kč, tedy o 981 mil. Kč. Vysoký nárůst byl zaznamenán v oblasti kapitálových výdajů, kde se utratilo celkem 18 540 mil. Kč, čili o 5 641 mil. Kč více. Toto číslo je maximem kapitálových výdajů v celém sledovaném období

V roce 2007 došlo k poklesu běžných i kapitálových výdajů. Běžné klesly o celkem 657 mil. Kč na 43 908 mil. Kč a kapitálové o 1 110 mil. Kč na 17 430 mil. Kč. „Krizový rok“ 2008 přinesl sice lehký nárůst běžných výdajů, na druhou stranu ale došlo k vysokému poklesu kapitálových výdajů. Běžné výdaje činily 44 984 mil. Kč (tzn. o 1 076 mil. Kč více), kapitálové poklesly na 7 912 mil. Kč, což byl propad o propastných 9 518 mil. Kč. V meziročních rozdílech, ať už v běžných nebo kapitálových výdajích, nebyl ve zkoumaném období zaznamenán větší pokles nebo růst, než právě v kapitálových výdajích v roce 2008.

V roce 2009 však vzrostly výdaje běžné i kapitálové. Běžné o 1 025 mil. Kč (46 009 mil. Kč, maximum) a kapitálové o 5 805 mil. Kč (13 717 mil. Kč), což byl oproti extrémnímu poklesu z předchozího roku zase poměrně vysoký růst. Rok 2010 je spojen s poklesem obou složek rozpočtu. Běžné výdaje dosáhly výše 43 453 mil. Kč, tzn. o 2 556 mil. Kč méně a kapitálové výdaje byly ve výši 7 392 mil. Kč, tedy o celkem 6 325 mil. Kč méně (již třetím rokem v řadě zde byl zaznamenán velmi vysoký výkyv). Pokles pokračoval v roce 2011, kdy běžné výdaje byly 39 257 mil. Kč (o 4 196 mil. Kč méně) a kapitálové 6 451 mil. Kč (o 941 mil. Kč méně).

Další pokles obou složek současně byl zaznamenán v roce 2012. Běžné výdaje byly 37 099 mil. Kč, čili o 2 158 mil. Kč méně (a zároveň nejméně v letech 2004-2014) a kapitálové výdaje dosáhly výše 5 837 mil. Kč, takže rozdíl činil 614 mil. Kč. V roce 2013 celkové výdaje poklesly, v oblasti běžných výdajů však došlo k lehkému růstu. 37 430 mil. Kč bylo o 331 mil. Kč více, než v předchozím roce. Kapitálové výdaje ovšem poklesly a to o částku 1 803 mil. Kč na 4 034 mil. Kč. V roce 2014 běžné výdaje opět trochu vzrostly, konkrétně o 463 mil. Kč (37 893 mil. Kč), kapitálové výdaje ale zaznamenaly nejnižší číslo v celém sledovaném období. Konečných 3 176 mil. Kč bylo zároveň poklesem o 858 mil. Kč oproti předcházejícímu roku.

Z výše uvedených dat je patrné, že zatímco běžné výdaje během sledovaného období klesaly i stoupaly většinou ve dvouletých intervalech (pouze mezi roky 2010-

2012 poklesly třikrát v řadě), výkyvy kapitálových výdajů byly méně předvídatelné. V roce 2006 došlo k nejvyššímu celkovému čerpání především právě díky obrovskému nárůstu kapitálových výdajů. V roce 2008 to bylo to samé v opačném gardu. A ačkoli v roce 2009 kapitálové výdaje zase razantně vzrostly, od roku 2010 už zaznamenávaly kontinuální pokles až do konce sledovaného období. Běžné výdaje také klesaly v letech 2010-2012, od roku 2013 však opět zaznamenávají růst. Ekonomická krize tak měla dopad především na výdaje kapitálové, které během let 2008-2010 zaznamenávaly obrovské výkyvy a právě od roku 2010 se nepřetržitě snižují.

2.1.3 Hospodaření s rezervním fondem

„Zdrojem rezervního fondu jsou: a) prostředky poskytnuté za zahraniční a peněžní dary, b) odvody neoprávněně použitých nebo zadržovaných peněžních prostředků podle § 44 odst. 2 písm. a), b), g) a h) a penále za prodlení s nimi, c) příjmy z prodeje majetku, který organizační složka státu nabyta darem nebo děděním, d) prostředky poskytnuté z fondu zábrany škod podle zvláštního zákona § 23a zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 160/2013 Sb.“³³

Tak zní aktuální znění zákona, který určuje zdroje rezervních fondů pro jednotlivá ministerstva včetně ministerstva obrany. Tento zákon ale během let dostal jistých změn. Například v roce 2004 se mezi zdroje rezervního fondu řadily příjmy z prodeje majetku ČR nabytého darem nebo děděním a majetku, se kterým je příslušné hospodařit MO ČR, přijaté peněžité dary, přijaté prostředky určené na úhradu škod způsobených pojistnými událostmi, prostředky přijaté ze zahraničí určené na financování programů bezpečnostních investic NATO a nevyčerpané rozpočtové prostředky.³⁴

A právě poslední položka, tedy nevyčerpané rozpočtové prostředky (nebo také úspory rozpočtových prostředků), už mezi příjmy rezervního fondu nepatří. Tabulka uvedená na začátku další strany je přehledem příjmů a výdajů rezervního fondu a s nimi souvisejících počátečních stavů rezervního fondu na začátku každého roku během sledovaného období.

³³ § 48 odst. 2 zákona č. 218/2000, o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

³⁴ MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu České republiky za rok 2004. Kapitola Ministerstvo obrany*. Praha, 2005.

Tabulka 2: Příjmy a výdaje rezervního fondu v letech 2004-2014

Příjmy a výdaje rezervního fondu v letech 2004-2014 v mil. Kč					
Roky	2004	2005	2006	2007	2008
Stav k 1. 1.	1 106	7 623	12 055	11 787	6 082
Příjmy	7 348	9 169	8 786	6 072	1 089
Výdaje	831	4 737	9 054	11 777	3 067
2009	2010	2011	2012	2013	2014
4 104	1 291	1 472	957	1 461	2 516
601	573	605	1 129	1 426	440
3 414	392	1 120	625	371	165

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

1. 1. 2004 bylo na běžném účtu rezervního fondu 1 106 mil. Kč. Příjmy rezervního fondu v tom roce činily 7 348 mil. Kč, výdaje byly pouze 831 mil. Kč, takže na začátku dalšího roku bylo na účtu rezervního fondu 7 623 mil. Kč. V tom roce vzrostly příjmy rezervního fondu na 9 169 mil. Kč (nejvyšší částka příjmů ve sledovaném období), ale mnohem razantněji vzrostly výdaje čerpané z prostředků rezervního fondu. Celková částka dosáhla 4 737 mil. Kč. Na začátku roku 2006 bylo v rezervním fondu 12 055 mil. Kč (nejvyšší počáteční stav v celém období). Příjmy ve výši 8 786 mil. Kč byly tentokrát převýšeny výdaji ve výši 9 054 mil. Kč. V lednu 2007 byl tak rezervní fond o něco chudší, než před rokem. 11 787 mil. Kč, které na účtu bylo, se však v tomto roce zredukovalo podstatně více. Příjmy sice tvořily solidních 6 072 mil. Kč, výdaje z rezervního fondu však dosáhly svého maxima a to 11 777 mil. Kč. Počáteční stav v roce 2008 tak byl 6 082 mil. Kč. V tomto roce razantně klesly příjmy i výdaje. Příjmy na 1 089 mil. Kč, výdaje na 3 067 mil. Kč.

Na začátku dalšího roku bylo na rezervním fondu k dispozici 4 104 mil. Kč. Příjmy v roce 2009 dosáhly pouze do výše 601 mil. Kč, výdaje byly 3 414 mil. Kč, zdroje rezervního fondu se tak snížily na 1 291 mil. Kč. V roce 2010 pokračoval mírný pokles příjmů (573 mil. Kč), rapidně se ale snížily výdaje rezervního fondu na pouhých 392 mil. Kč. Na začátku ledna 2011 běžný účet rezervního fondu vykazoval zůstatek 1 472 mil. Kč. V tom roce se zvedly příjmy i výdaje. Příjmy na 605 mil. Kč, výdaje na

1 120 mil. Kč. Počáteční stav účtu byl tak v dalším roce nejnižší vůbec, konkrétně činil 957 mil. Kč. Rok 2012 zaznamenal růst příjmů rezervního fondu na 1 129 mil. Kč a pokles výdajů na 625 mil. Kč. Počáteční stav v roce 2013 byl 1 461 mil. Kč. Příjmy v tom roce dosáhly výše 1 426 mil. Kč a výdaje se snížily na 371 mil. Kč. Tím tak pokračoval růst počátečních zůstatků od nejnižšího čísla v roce 2012 a v roce 2014 byl 2516 mil. Kč.³⁵ V tomto roce se snížily příjmy i výdaje rezervního fondu. Příjmy byly 440 mil. Kč a výdaje dosáhly výše 165 mil. Kč. V obou případech šlo o nejnižší částky ve sledovaném období.

Další tabulka ukazuje strukturu zůstatků na běžném účtu rezervního fondu rozdělenou na tři hlavní složky peněžních prostředků – na nevyčerpané rozpočtové prostředky z minulých let (NRP), prostředky ze zahraničí a peněžité dary (PPZ a PD) a prostředky z prodeje majetku, se kterým je příslušné hospodařit MO (PZPM).

Tabulka 3: Struktura zůstatků na rezervním fondu k 1. 1. v letech 2004-2014

Struktura zůstatků na rezervním fondu k 1. 1. v letech 2004-2014 v mil. Kč					
Roky	2004	2005	2006	2007	2008
NRP	1 077	7 240	11 539	11 303	5 378
PPZ a PD	29	271	249	266	71
PZPM	0	110	267	218	633
Celkem	1 106	7 623 ³⁶	12 055	11 787	6 082
2009	2010	2011	2012	2013	2014
2 983	0	0	0	0	0
147	177	161	8	84	4
974	1 114	1 311	949	1 377	2 512
4 104	1 291	1 472	957	1 461	2 516

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Jak je vidno z dat v tabulce, položka „PPZ a PD“, tedy prostředky ze zahraničí a peněžité dary, stejně jako „PZPM“ alias prostředky z prodeje majetku, se kterým je

³⁵ Počáteční stav rezervního fondu byl vyšší i v roce 2015, dosáhl výše 2 791 mil. Kč

³⁶ K 1. 1. 2005 tvořily strukturu zůstatku rezervního fondu kromě tří výše uvedených položek i prostředky určené na úhradu škod pojistnými událostmi ve výši 2 mil. Kč.

příslušné hospodařit MO, netvořily minimálně do roku 2009 příliš podstatnou část rezervního fondu, přičemž jednotlivé výkyvy v jejich číslech ani nejsou nikterak důležité. Mnohem důležitější jsou nevyčerpané rozpočtové prostředky. Ty ve zkoumaném období stoupaly do svého maxima v roce 2006 až do výše 11 539 mil. Kč. Na začátku dalšího roku byla výše těchto prostředků sice o něco nižší (11 303 mil. Kč), skutečně podstatné změny se však udály až v roce následujícím. V roce 2008 došlo ke změně § 47 zákona č. 218/2000 Sb., kdy dle novely rozpočtových pravidel č. 26/2008 Sb. přestaly být realizovány převody nevyčerpaných rozpočtových prostředků, které tedy podle této novely přestaly být součástí rezervního fondu, což byl hlavní důvod razantního poklesu celkového čerpání státního rozpočtu mezi roky 2007 a 2008.

Usnesením vlády bylo též stanoveno, že ministerstva mohou nakládat s prostředky rezervního fondu pouze po projednání s ministrem financí a se souhlasem předsedy vlády. Toto usnesení mělo vliv na nově zahajované akce v roce 2008, jelikož jejich rozpočtové zdroje musely být využity k úhradě smluvních závazků u pokračujících akcí z roku 2007, které měly být dofinancovány z rezervního fondu. V roce 2009 již nebyly žádné příjmy do nevyčerpaných rozpočtových prostředků. A zatímco na začátku roku 2009 byly úspory rozpočtových prostředků ve výši 2 983 mil. Kč, na konci roku již byla tato položka rezervního fondu na čísle 0. To významně ovlivnilo výši celkového čerpání státního rozpočtu kapitolou MO v roce 2010. Od tohoto roku tak příjmy a výdaje rezervního fondu tvořily již pouze prostředky ze zahraničí, peněžité dary a prostředky z prodeje majetku, se kterým je příslušné hospodařit Ministerstvu obrany.

2.2 Příjmy resortu obrany ČR v letech 2004-2014

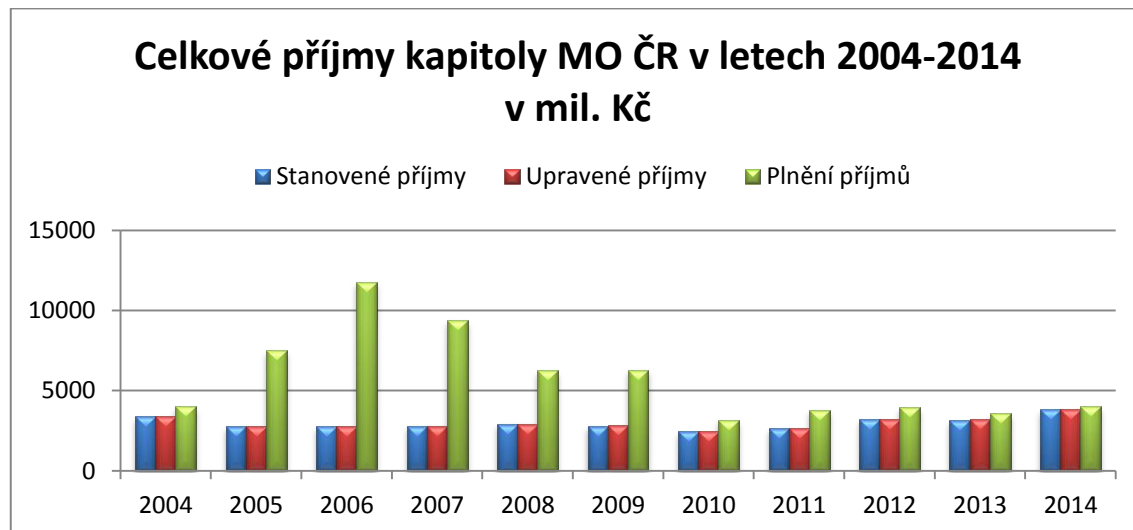
I přes to, že oproti výdajům vykazují daleko nižší částky, příjmové výkazy jsou důležité, protože ochota vlády vydávat peníze pro potřeby každého Ministerstva se logicky může odvíjet i od schopnosti onoho resortu s nimi hospodařit.

2.2.1 Celkové příjmy kapitoly MO ČR

Celkové příjmy resortu obrany, podobně jako jeho celkové výdaje, se dají rozdělit do tří složek. Na konci roku je vždy stanovena výše příjmů na následující rok. Tato výše může a nemusí být během následujícího roku upravena, čemuž odpovídá položka upravené příjmy. Celkové plnění příjmů pak vykazuje skutečnou výši příjmů, kterých

resort dosáhl za celý rok. Tato výše se každoročně liší od původně příjmů. Hodnoty všech těchto příjmů jsou zobrazeny v následujícím grafu.

Graf 3: Celkové příjmy kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

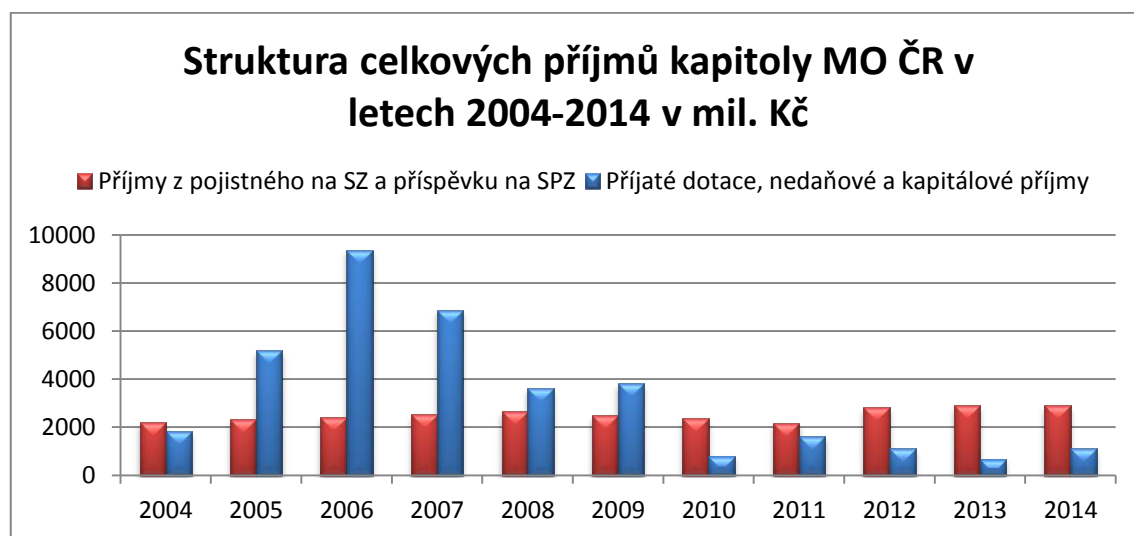
Na konci roku 2003 byly stanoveny příjmy na rok 2004 ve výši 3 395 mil. Kč. Během onoho roku tato výše nebyla nijak upravena a celkové plnění příjmů nakonec dosáhlo 4 007 mil. Kč, čímž byl oproti roku 2003 zaznamenán růst celkových příjmů o 215 mil. Kč.³⁷ Na rok 2005 byly stanoveny příjmy 2 780 mil. Kč a opět nebyly nijak upraveny. Plnění příjmů se vyšplhalo až do výše 7 494 mil. Kč, oproti příjmům předchozího roku byl vykázán růst o 3 487 mil. Kč. Stanovené příjmy na rok 2006 činily 2 761 mil. Kč. Během roku 2006 opět zůstaly neupraveny. Plnění příjmů dosáhlo v tomto roce svého maxima ve sledovaném období a to 11 799 mil. Kč. Oproti roku 2005 byl růst celkových příjmů o 4 305 mil. Kč. Stanovené příjmy na rok 2007 (během roku znovu neupravené) byly 2 806 mil. Kč. Celková výše příjmů byla 9 400 mil. Kč, tedy o 2 399 mil. Kč méně, než v předchozím roce. Další pokles celkových příjmů byl vykázán v roce 2008. Stanovený rozpočet byl 2 918 mil. Kč a nebyl během roku nijak upraven. Plnění příjmů dosáhlo výše 6 268 mil. Kč, tedy o 3 132 mil. Kč méně oproti předchozímu roku. Na rok 2009 byly stanoveny příjmy 2 798 mil. Kč. Poprvé ve zkoumaném období byla tato částka upravena a to na 2 841 mil. Kč. Celková výše příjmů dosáhla 6 299 mil. Kč, čili o 31 mil. Kč více, než v roce 2008.

³⁷ V roce 2003 bylo plnění příjmů 3 792 mil. Kč.

Pro rok 2010 byly příjmy stanoveny ve výši 2 473 mil. Kč. Podruhé za sebou byly během roku upraveny a to na 2 478 mil. Kč. Plnění příjmů činilo 3 168 mil. Kč, což znamenalo pokles oproti roku 2009 o 3 131 mil. Kč. Stanovené příjmy na rok 2011 byly 2 638 mil. Kč. Upravené pak 2 640 mil. Kč. Celková výše příjmů pak dosáhla výše 3 801 mil. Kč, což znamenalo vůči roku 2010 růst o 633 mil. Kč. Na další rok byly stanoveny příjmy 3 206 mil. Kč, které tentokrát nebyly upraveny. Konečné plnění příjmů bylo 3 951 mil. Kč, čili o 150 mil. Kč více, než v roce 2011. Pro rok 2013 byly příjmy stanoveny na 3 163 mil. Kč, upraveny na 3 227 mil. Kč a plnění příjmů činilo 3 564 mil. Kč. Oproti příjmům v roce 2012 to byl pokles o 387 mil. Kč. Stanovená výše příjmů na rok 2014 byla 3 834 mil. Kč a upravena během toho roku nebyla. Plnění příjmů pak dosáhlo výše 4 041 mil. Kč, oproti předchozímu roku o 477 mil. Kč více.

Celkové příjmy tak každoročně převyšují příjmy předem stanovené. V prvních letech zkoumaného období příjmy zpravidla rostly (podobně jako v té době i výdaje), přičemž maxima bylo dosaženo v roce 2006. Nejrazantnější pokles celkových příjmů nastal v roce 2010, poté však už byl vždy vyšší. Jaké příjmy stály za těmito výkyvy lze vyčíst ze struktury každoročních příjmů.

Graf 4: Struktura celkových příjmů kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

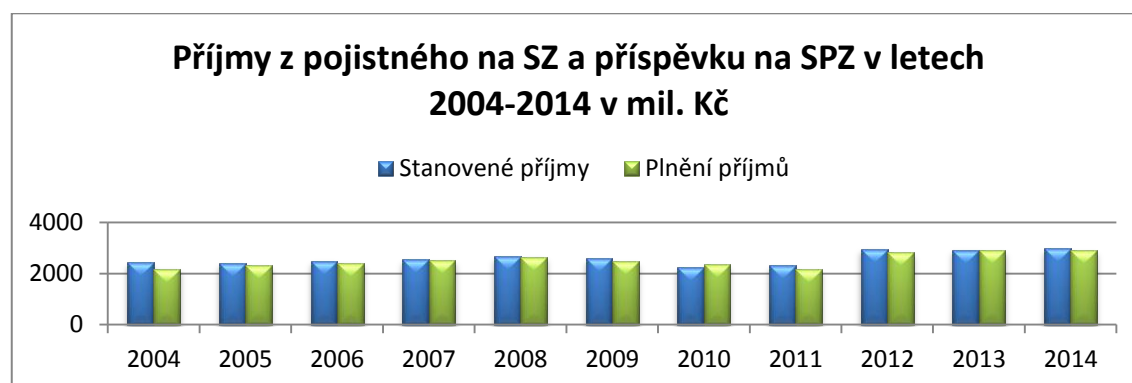
Celkové příjmy se dále dělí na dvě hlavní složky. Na příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na přijaté dotace a nedaňové a kapitálové příjmy. Tyto dvě složky budou zvlášť a podrobněji popsány

v následujících podkapitolách. Ve výše uvedeném grafu jsou ale již tyto příjmy porovnány. Příjmy z pojistného převažovaly v roce 2004 a poté až v roce 2010, od té doby však tvořily většinový podíl celkových příjmů kapitoly MO nepřetržitě až do roku 2014. Přijaté dotace, nedaňové a kapitálové příjmy naproti tomu převažovaly ve struktuře celkových výdajů od roku 2005 až do roku 2009, přičemž nejvyšší číslo bylo zaznamenáno v roce 2006. Z toho vyplývá, že v době, kdy resortní příjmy vykazovaly nejvyšší čísla, byly za tím vysoké příjmy z dotací, kapitálových příjmů a různých nedaňových příjmů. Podobně jako v případě výdajů, kdy ve stejném období byl na pozadí růstu celkových výdajů vysoký růst výdajů kapitálových. Analogii lze pozorovat i v rapidním poklesu kapitálových výdajů a příjmů v roce 2008.

2.2.2 Příjmy z pojistného na SZ a příspěvku na SPZ

Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve většině případů vykazují nižší číslo, než původně stanovené příjmy. Jedinou výjimkou je rok 2010. Výše těchto příjmů se pohybuje v poměrně stabilním intervalu mezi dvěma a třemi miliardami Kč., přičemž maximum plnění příjmů je 2 899 mil. Kč a minimum plnění těchto příjmů je 2 169 mil. Kč. Podrobněji jsou tyto údaje zobrazeny v dalším grafu.

Graf 5: Příjmy z pojistného na SZ a příspěvku na SPZ v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

V roce 2004 bylo plnění příjmů ve výši 2 178 mil. Kč, což bylo o 36 mil. Kč méně, než v roce 2003³⁸ a zároveň o 256 mil. Kč méně, než byly stanovené příjmy.

³⁸ V roce 2003 byla výše příjmů z pojistného 2 214 mil. Kč.

Nenaplnění těchto příjmů bylo zapříčiněno nižšími počty vojáků a následným převodem rozpočtových prostředků v oblasti platů do rezervního fondu. V souvislosti s tím došlo ke snížení vyměřovacího základu. Podobné příčiny mělo nenaplnění těchto příjmů i v dalších letech. Na rok 2005 byly příjmy z pojistného stanoveny na 2 407 mil. Kč, plnění příjmů bylo 2 312 mil. Kč. V roce 2006 se stanovily příjmy 2 491 mil. Kč. Plnění nakonec činilo 2 408 mil. Kč. Na další rok byly příjmy z pojistného stanoveny celkem na 2 536 mil. Kč, ve skutečnosti byly splněny ve výši 2 523 mil. Kč. Rok 2008 zaznamenal již třetí růst obou položek příjmů zároveň v řadě. Stanovené příjmy z pojistného byly 2 668 mil. Kč, plnění příjmů dosáhlo výše 2 649 mil. Kč.

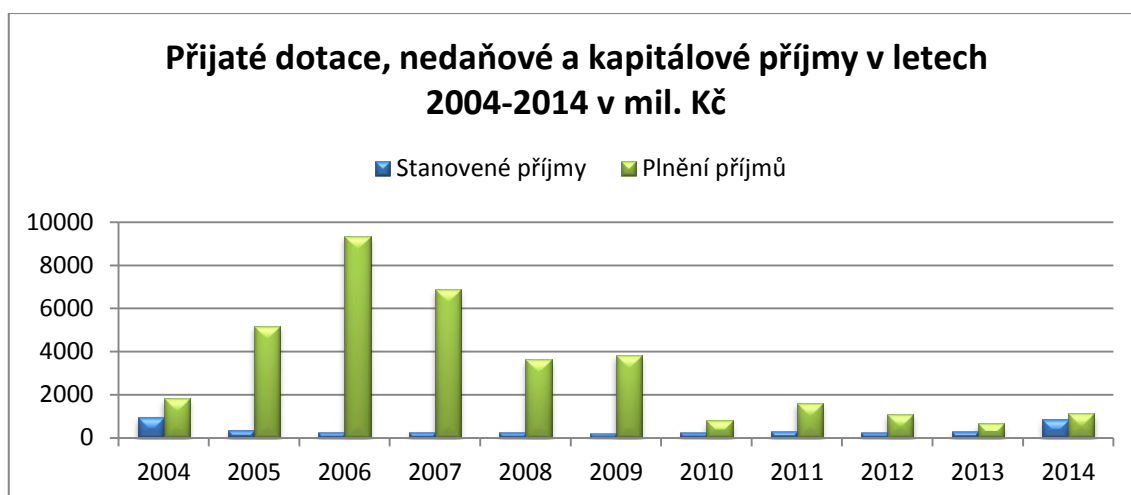
Na rok 2009 byly stanoveny příjmy z pojistného ve výši 2 588 mil. Kč, splněny byly ve výši 2 486 mil. Kč. Rok 2010 byl jediným, kde byly příjmy z pojistného vyšší, než se počítalo. Stanoveny byly na 2 233 mil. Kč, splněny byly ve výši 2 352 mil. Kč. V roce 2011 byly stanovené příjmy 2 319 mil. Kč, plnění příjmů dosáhlo 2 169 mil. Kč. V roce 2012 byl naopak vykázán poměrně vysoký nárůst obou složek. Stanovené příjmy byly 2 955 mil. Kč, plnění příjmů 2 833 mil. Kč. Na podobné úrovni se udržely příjmy z pojistného i v roce 2013. Ze stanovených 2 924 mil. Kč bylo splněno 2 884 mil. Kč. A nakonec v roce 2014 stanovené příjmy činily 2 971 mil. Kč, zatímco jejich plnění dosáhlo výše 2 899 mil. Kč.

Vývoj těchto příjmů se jeví relativně stabilně. Výkyvy se pohybují v intervalu jedné miliardy a růst, či pokles těchto příjmů se projevuje v několikaletých intervalech. Například od roku 2005 až do roku 2008 tyto příjmy nepřetržitě stoupaly (a to i přesto, že nebyly ani jednou naplněny stanovené příjmy) a klesat začaly až v roce 2009, tzn. v roce, kdy se o rok dříve vypuknuvší krize projevila poklesem domácího produktu v ČR. Příjmy z pojistného poté klesaly až do roku 2011, od roku 2012 se však opět zvýšily a v roce 2014 už byly na svém maximu ve sledovaném období.

2.2.3 Přijaté dotace, nedaňové a kapitálové příjmy

Druhou příjmovou složkou rozpočtu resortu obrany jsou sjednoceně přijaté dotace, nedaňové příjmy a kapitálové příjmy. Tato položka je charakteristická tím, že oproti příjmům z pojistného má mnohem větší výkyvy mezi jednotlivými lety. Plnění příjmů zde bylo v každém roce z období 2004-2014 vyšší, než původně stanovené příjmy. Maximum dosáhlo v roce 2006 a minimum v roce 2013.

Graf 6: Přijaté dotace, nedaňové a kapitálové příjmy v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Stanovené příjmy v roce 2004 byly 960 mil. Kč, přičemž jejich plnění na konci roku vykazovalo 1 828 mil. Kč, což byl oproti roku 2003 růst o 250 mil. Kč.³⁹ Na další rok byly příjmy stanoveny na 373 mil. Kč, jejich plnění se však vyšplhalo až do výše 5 181 mil. Kč. Na rok 2006 se stanovené příjmy opět snížily a to na 270 mil. Kč. Plnění nicméně dosáhlo svého maxima a to konkrétně 9 371 mil. Kč. Způsobeno to bylo především vysokými mimorozpočtovými příjmy (nevyčerpanými prostředky minulých let). V roce 2007 se stanovené příjmy oproti předešlému roku nezměnily, plnění ale bylo již nižší - 6 877 mil. Kč. V roce 2008 byly příjmy stanoveny na 250 mil. Kč, splněny byly ve výši 3 619 mil. Kč. To znamenalo další pokles. V roce 2009 byly příjmy z dotací, nedaňových a kapitálových příjmů stanoveny na 196 mil. Kč, splněny byly ve výši 3 813 mil. Kč.

Od roku 2010 byla tato složka příjmů méně objemná, než příjmy z pojistného. V roce 2010 byly příjmy stanoveny na 230 mil. Kč, celkem tyto příjmy na konci roku tvořily 801 mil. Kč. Stanovené příjmy v roce 2011 byly 309 mil. Kč, jejich plnění dosáhlo výše 1 621 mil. Kč. Na rok 2012 bylo stanoveny 241 mil. Kč, splněno bylo 1 104 mil. Kč. Na konci roku byly stanoveny příjmy na rok 2013 ve výši 293 mil. Kč, které byly splněny ve výši 669 mil. Kč. Pro rok 2014 stanovené příjmy poměrně vysoko vzrostly na 850 mil. Kč. Jejich celkové plnění bylo ve výši 1 131 mil. Kč.

Oproti příjmům z pojistného velmi nestabilní příjmy z dotací, nedaňových a kapitálových příjmů zaznamenaly největší růst v letech 2004-2006. Toto období

³⁹ V roce 2003 byly příjmy z přijatých dotací, nedaňových příjmů a kapitálových příjmů 1 578 mil. Kč.

(především pak rok 2006) očividně velmi svědčilo machinacím s kapitálovými prostředky, jelikož kapitálové výdaje i příjmy dosahovaly nejvyšších čísel. Pokles v letech 2007 a 2008 byl ještě vyvážen růstem v roce 2009, v roce 2010 se však tyto příjmy staly menšinovou částí celkových příjmů, kterou byly až do roku 2014. Celkové snižování příjmů tak v těchto letech zapříčinilo především snižování kapitálu, méně dotací a méně nedaňových příjmů, zatímco příjmy z pojistného na SZ a příspěvku na SPZ se v posledních letech zkoumaného období podařilo navýšit.

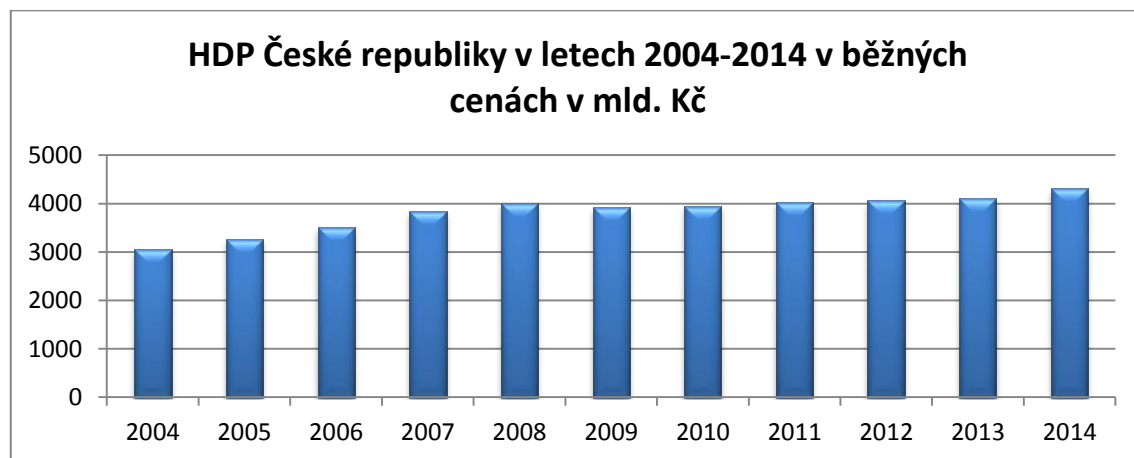
2.3 HDP, příjmy a výdaje MO ČR v letech 2004-2014

Třetí kapitola praktické části propojuje předešlé výdajové a příjmové kapitoly s HDP České republiky. HDP je porovnáno s výdaji i příjmy resortu obrany v jednotlivých letech. Všechny ukazatele jsou porovnávány jak v absolutních, tak relativních (tempa růstu) meziročních fluktuacích.

2.3.1 Tempo růstu HDP a výdajů na obranu

HDP neboli hrubý domácí produkt je definován jako tržní hodnota statků a služeb vytvořená za dané období na určitém území. Je makroekonomickým ukazatelem výkonnosti ekonomiky státu. Jelikož výdaje a příjmy resortu obrany byly zkoumány v nominálních hodnotách, stejně tomu bude i u HDP. Níže uvedený graf ukazuje hrubý domácí produkt v běžných cenách podle údajů českého statistického úřadu.

Graf 7: HDP České republiky v letech 2004-2014 v běžných cenách

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ

V roce 2004 bylo HDP v běžných cenách celkem 3 057 660 mil. Kč. Oproti roku 2003 to znamenalo růst o 9,16 %.⁴⁰ Další růst, ne však procentuálně tak vysoký, byl zaznamenán v roce 2005, kdy byl produkt 3 257 972 mil. Kč, tedy o 6,55 % více, než rok předtím. V roce 2006 se HDP v běžných cenách přehouplo přes metu 3 500 mld. Kč na 3 507 131 mil. Kč. Růst to byl o 7,65 %. V roce 2007 HDP vzrostlo o 9,26 % na 3 831 819 mil. Kč. V roce 2008 pak na 4 015 346 mil. Kč, to byl růst o 4,79 %. Jediným rokem, kde byl pokles HDP (v rámci běžných cen) zaznamenán meziročně, byl rok 2009. Produkt ve výši 3 921 827 mil. Kč byl poklesem o 2,33 %. V roce 2010 HDP sice vzrostlo, ne však nijak razantně – pouze o 0,81 %. Celková výše produktu byla 3 953 651 mil. Kč, tzn. stále méně, než v roce 2008, tj. v roce, kdy krize vypukla, ale na HDP České republiky ještě dopad neměla. V roce 2011 byl růst HDP o něco vyšší. 4 033 755 mil. Kč znamenalo růst o 2,03 %. Rok 2012 vykázal nižší růst 0,65 %. Produkt dosáhl výše 4 059 912 mil. Kč. K růstu, tentokrát o trochu vyššímu, došlo i v roce 2013, kdy HDP bylo 4 098 128 mil. Kč, čili o 0,94 % více. V posledním roce sledovaného období došlo k daleko většímu růstu, který byl 5,26 %, hrubý domácí produkt za tento rok čítal celkem 4 313 789 mil. Kč.

Meziročně tak nominální HDP České republiky bylo růstové téměř pokaždé, jedinou výjimkou je rok 2009. Výdaje však pokaždé růstové rozhodně nebyly (viz kapitola 2.1). V následující tabulce je srovnání těchto dvou ukazatelů.

Tabulka 4: HDP a výdaje na obranu ČR v letech 2004-2014

HDP a výdaje na obranu ČR v letech 2004-2014 v mil. Kč					
Roky	2004	2005	2006	2007	2008
HDP	3 057 660	3 257 972	3 507 131	3 831 819	4 015 346
Výdaje MO	52 481	58 445	63 105	61 338	52 896
2009	2010	2011	2012	2013	2014
3 921 827	3 953 651	4 033 755	4 059 912	4 098 128	4 313 789
59 726	50 845	45 708	42 935	41 464	41 069

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

⁴⁰ HDP v běžných cenách v roce 2003 = 2 801 163 mil. Kč.

V roce 2004 tvořily výdaje na obranu 1,72 % z HDP v běžných cenách. Zatímco HDP zaznamenalo oproti roku 2003 růst, výdaje kapitoly MO poklesly, v tomto roce se tak růst ekonomiky nesešel s růstem obranných výdajů. V roce 2005 a 2006 tomu však bylo jinak. V obou letech došlo k růstu HDP a zároveň k vyššímu financování obrany. Podíl výdajů na HDP přitom v obou letech rostl, v roce 2005 o sedm desetin p. b., v roce 2006 o další jednu setinu na 1,80 %, což byl nakonec nejvyšší podíl výdajů na HDP v celém zkoumaném období.

V letech 2007 a 2008 při dalším růstu HDP výdaje na obranu dvakrát poklesly, přičemž poměrně hodně poklesl podíl výdajů. V roce 2007 klesl o celé dvě desetiny procentních bodů na 1,60 % a v roce 2008 byl procentuální pokles ještě vyšší, když celkové čerpání kapitoly MO tvořilo pouze 1,32 % HDP v běžných cenách. Roky 2007 a 2008 tak zaznamenaly růst HDP a pokles výdajů na obranu. Protichůdný vývoj těchto ukazatelů pokračoval i v roce 2009, tentokrát však se zcela opačnými výsledky. Zatímco ekonomika zažila recesi a HDP pokleslo, výdaje na obranu vzrostly. Jejich podíl se zvýšil o dvě desetiny procentních bodů na 1,52 %.

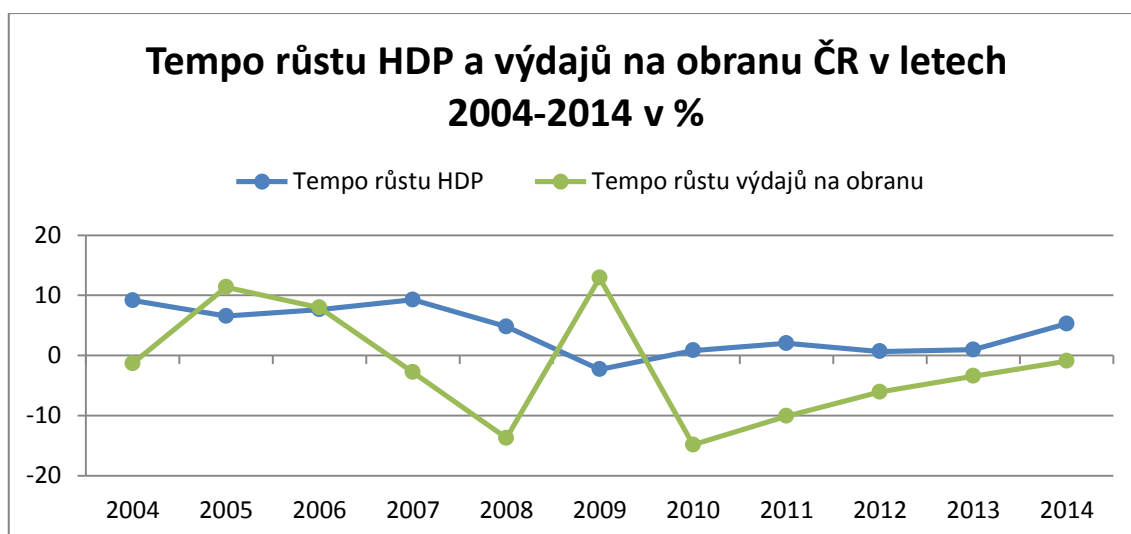
Ve zbývajících letech zaznamenávala ekonomika vždy meziročně růst (byť většinou velmi nízký), zatímco výdaje na obranu pravidelně klesaly, s čímž i jejich podíl na domácím produktu. Nejrazantněji se to projevilo hned v roce 2009, kdy podíl výdajů klesl o 0,23 p. b. V dalších letech byl pokles podílu stále nižší, až na rok 2014. V roce 2013 klesl pouze o 0,05 p. b., přičemž v dalším roce o 0,06 p. b., což bylo dáno především vyšším růstem HDP oproti předešlým rokům. Podíl 0,95 % výdajů na HDP je zároveň nejnižším podílem v celém období, ve kterém tak HDP a výdaje na obranu pouze ve dvou z jedenácti let rostly stejným směrem. V ostatních devíti případech působily tyto ukazatele protichůdně.

Procentuální růst nebo pokles HDP se vypočítá vzorcem uvedeným níže. Tento vzorec však nemusí sloužit pouze pro výpočet tempa růstu HDP, ale pro výpočet tempa růstu kterékoliv jiné veličiny, která je srovnávána meziročně.

$$\text{Tempo růstu} = \frac{x_t - x_{t-1}}{x_{t-1}} \times 100$$

V dalším grafu je tempo růstu HDP porovnáno s tempem růstu výdajů na obranu, respektive tempem růstu celkového čerpání státního rozpočtu kapitolou MO ČR. Tempa růstu jsou vypočtena na základě předešlých údajů o celkových výdajích a HDP.

Graf 8: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování a výpočty, ČSÚ, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Tempo růst HDP v roce 2004 bylo 9,16 %. Oproti roku 2003 vzrostlo.⁴¹ Naproti tomu tempo růstu výdajů MO ČR bylo -1,34 %, oproti roku 2003 pokleslo.⁴² V roce 2005 sice vzrostlo HDP i výdaje, tempo růstu však vzrostlo pouze u výdajů. To bylo 11,36 %. Tempo růstu HDP naproti tomu pokleslo na 6,55 %. Nekompatibilitnost meziročního vývoje HDP a výdajů potvrzuje též (tentokrát v opačném gardu) rok 2006, kdy tempo růstu HDP vzrostlo, zatímco tempo růstu celkového čerpání kapitoly MO bylo nižší. Zatímco tempo růstu HDP vzrostlo na 7,65 %, tempo růstu výdajů pokleslo na 7,97 %. Na druhou stranu, v tomto roce bylo tempo růstu obou veličin velmi podobné, tyto procentuální výsledky k sobě měli nejbliž ze zkoumaného období. V roce 2007 tempo růstu HDP opět vzrostlo (na 9,26 %), zatímco tempo růstu výdajů na obranu opět pokleslo a tentokrát poklesly i absolutní výdaje oproti roku 2006. Tempo růstu výdajů bylo -2,8 %.

V roce 2008 se směr těchto ukazatelů poprvé shodoval, když pokleslo tempo růstu HDP i výdajů. U HDP to bylo na 4,79 % a u obranných výdajů na -13,76 %. V roce 2009 tempo růstu výdajů na obranu poprvé od roku 2005 vzrostlo, když bylo 12,91 %. Tempo růstu HDP naproti tomu pokleslo. Pokles domácího produktu znamenal pokles tempa růstu HDP na -2,33 %. Opačným směrem se tempa růstu HDP a výdajů na obranu posunula i v roce 2010. Zatímco tempo růstu HDP vzrostlo na 0,81 %, tempo růstu výdajů proti razantnímu růstu v roce 2009 velmi silně pokleslo a to na -14,87 %.

⁴¹ V roce 2003 bylo tempo růstu HDP 4,73 %.

⁴² V roce 2003 bylo tempo růstu celkového čerpání kapitoly MO 8,73 %.

V roce 2011 se oba ukazatelé teprve podruhé posunuli stejným směrem. Tempo růstu HDP vzrostlo na 2,03 % a tempo růstu výdajů MO vzrostlo na -10,1 %. A i když tempo růstu výdajů vzrostlo i v roce 2012 (na -6,07 %), tempo růstu HDP v tom roce naopak pokleslo na 0,65 %. V letech 2013 a 2014 už ale rostlo tempo růstu HDP s tempem růstu obranných výdajů současně. V roce 2013 bylo tempo růstu HDP 0,94 % a tempo růstu výdajů -3,43 %, zatímco v roce 2014 bylo tempo růstu HDP 5,26 % a tempo růstu celkového čerpání kapitoly MO 0,95 %.

Z růstů (a jednoho poklesu) tempa růstu HDP a procentuálních růstů a poklesů výdajů na obranu si obrázek o vzájemné kauzalitě těchto dvou složek lze udělat podobně jako v případě absolutního růstu HDP a celkových výdajů, kde se tyto složky meziročně pohybovaly opačným směrem v devíti z jedenácti případů. V případě tempa růstu je protichůdnost zaznamenána souvisle v letech 2004 až 2007, poté v letech 2009 a 2010 a naposledy v roce 2012. Stejným směrem se tempa růstu pohybovala v letech 2008, 2011, 2013 a 2014.

Tempa růstu se tak posouvala opačným směrem v sedmi případech, čtyřikrát se pohybovala směrem stejným, přičemž pouze v roce 2008 klesala, zatímco v dalších třech případech současně stoupala. Z toho a z let 2005 a 2006, kdy HDP i výdaje současně rostly, lze vyvodit, že když už HDP a výdaje na obranu zaznamenávají v jednom roce posun stejným směrem (ať už v absolutních nebo relativních číslech), děje se tak většinou při oboustranném růstu. Nedá se tedy předpokládat, že vypuknutí hospodářské recese bude mít ihned za následek snížení výdajů na obranu. Tento efekt se projeví spíše s odstupem několika let. Jak vyplývá z předešlé kapitoly, v případě resortu obrany ČR se tak docílilo omezením především kapitálových výdajů.

2.3.2 Komparace příjmů, výdajů a HDP

Výdaje na resort obrany měly tedy ve větší části sledovaného období opačný meziroční vývoj než domácí produkt. V absolutních číslech byl směr těchto ukazatelů meziročně pouze dvakrát stejný, v relativních číslech byl totožný čtyřikrát. Tématem další podkapitoly je srovnání předešlých dat s příjmy resortu obrany. Má příjmová složka rozpočtu kapitoly MO ČR na základě meziročních změn kompatibilnější vývoj s výdaji na obranu, než s nimi má domácí produkt? Následující tabulka srovnává resortní příjmy s resortními výdaji.

Tabulka 5: Příjmy a výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Příjmy a výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014 v mil. Kč					
Roky	2004	2005	2006	2007	2008
Příjmy MO	4 007	7 494	11 779	9 400	6 268
Výdaje MO	52 481	58 445	63 105	61 338	52 896
2009	2010	2011	2012	2013	2014
6 299	3 168	3 801	3 951	3 564	4 041
59 726	50 845	45 708	42 935	41 464	41 069

Zdroj: vlastní zpracování, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Příjmy resortu obrany jsou ve srovnání s výdaji každoročně mnohem nižší. Z toho vyplývá, že saldo rozpočtu je vždy v hlubokém mínusu. V roce 2004 příjmy oproti roku 2003 vzrostly o 215 mil. Kč⁴³, zatímco výdaje klesli o 713 mil. Kč, konečné saldo rozpočtu tak bylo o 928 mil. Kč vyšší než v předešlém roce. Zatímco v tomto roce se příjmy a výdaje hýbali opačným směrem, v dalších dvou letech oba ukazatele rostly. Výdaje rostly přece jen více, takže do většího mínusu se dostalo i saldo rozpočtu. V letech 2007 a 2008 příjmy i výdaje naopak klesaly, přičemž v roce 2007 poklesli více příjmy a v roce 2008 výdaje, takže saldo rozpočtu v roce 2007 kleslo a v roce 2008 vzrostlo. V roce 2009 zaznamenaly příjmy i výdaje růst, a jelikož mnohem větší růst byl u výdajů, saldo rozpočtu bylo nižší.

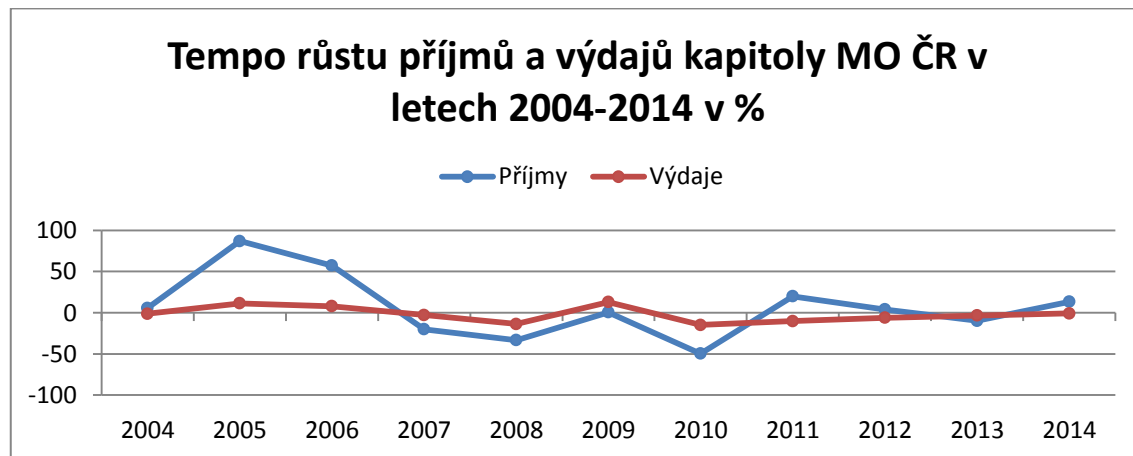
Rok 2010 byl šestým v řadě, kdy se příjmy a výdaje posunuly stejným směrem, tentokrát byl u obou zaznamenán pokles, přičemž deficit rozpočtu byl nižší (respektive saldo vyšší). V letech 2011 a 2012 příjmy rostly a výdaje klesaly, deficit rozpočtu byl tak nižší. V roce 2013 výdaje dál klesaly, tentokrát však byly nižší i příjmy, přičemž deficit se snížil. V posledním roce 2014 pak další pokles výdajů provázal růst příjmů a tedy dále se zvyšující saldo rozpočtu. Z jedenácti kalendářních roků se tak příjmy a výdaje hýbaly sedmkrát stejným směrem (2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2013) a čtyřikrát opačným směrem (2004, 2011, 2012, 2014).

Ve srovnání s porovnáním vývoje HDP a výdajů (v absolutních číslech), kde se směr pohybu ukazatelů shodoval pouze ve dvou případech, tak už tato tabulka naznačuje, že výdaje na resort obrany se od příjmů resortu odvíjejí spíš, než od HDP.

⁴³ V roce 2003 byly příjmy 3 792 mil. Kč.

Respektive jejich vývoj je vzájemně mnohem obdobnější. Graf uvedený níže ukazuje procentuální změny (tedy tempa růstu) příjmů a výdajů v letech 2004-2014.

Graf 9: Tempo růstu příjmů a výdajů kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování a výpočty, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Tempo růstu příjmů v roce 2004 bylo 5,67 %, což byl růst.⁴⁴ U výdajů se tempo růstu snížilo (viz předešlá podkapitola). Procentuální změna příjmů a výdajů měla v prvním roce sledovaného období opačný směr. Jinak tomu bylo v následujících sedmi letech, kdy se tyto ukazatele posunuly vždy stejným směrem. V roce 2005 bylo tempo růstu příjmů resortu 87,02 %. Tempo růstu výdajů vzrostlo taktéž. V roce 2006 provázal pokles tempa růstu výdajů i pokles tempa růstu příjmů. Růst příjmů byl stále vysoký, konkrétně o 57,18 %, oproti předešlému roku to však byl pokles. Další pokles byl zaznamenán v roce 2007, kde se dokonce tempa růstu příjmů i výdajů dostaly do mínusu. Procentuální změna příjmů byla -20,2 %. Již třetí pokles tempa růstu příjmů i výdajů v řadě nastal v roce 2008, kdy tempo růstu příjmů pokleslo na -30,32 %. Změna přišla v roce 2009, kdy byla tempa růstu kladná u příjmů i výdajů a tím pádem i vyšší, než v roce 2008. Procentuální růst příjmů v tom roce byl 0,49 %.

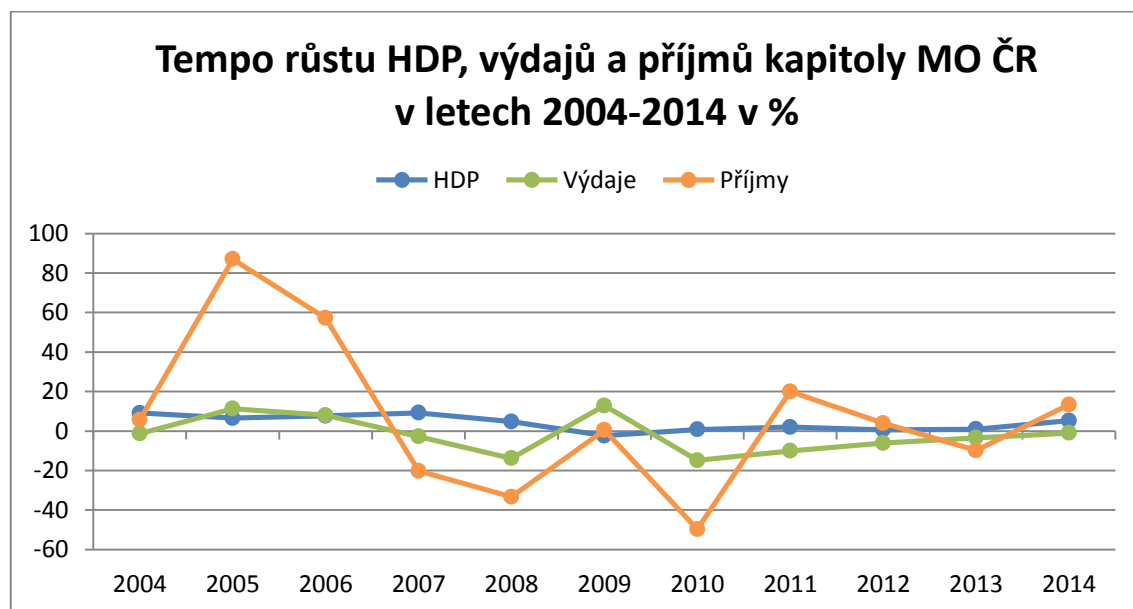
Rok 2010 byl rokem poklesu příjmů i výdajů absolutním i procentuálním. Tempo růstu příjmů bylo -49,71 %. Pokleslo i tempo růstu výdajů. V roce 2011 tempo růstu příjmů vzrostlo na 19,98 %. Tempo růstu výdajů zaznamenalo růst taktéž, z mínusu se však nedostalo. V roce se po dlouhé době tempa růstu příjmů a výdajů posunula opačným směrem. Zatímco tempo růstu výdajů vzrostlo, u příjmů pokleslo na 3,95 %.

⁴⁴ Procentuální růst příjmů v roce 2003 byl -19,86 %.

To samé nastalo v roce 2013, kdy další růst tempa růstu výdajů provázal pokles tempa růstu příjmů, který se dostal do mínusu na -9,79 %. V roce 2014 už vzrostlo i tempo růstu příjmů, které bylo 13,38 %, tempo růstu výdajů bylo taktéž vyšší. Zatímco v absolutních číslech se příjmy a výdaje posunuly sedmkrát z jedenácti let stejným směrem, v procentuálním růstu byl vývoj stejně směřován dokonce v osmi letech ze sledovaného období.

Příjmy resortu obrany jsou sice oproti jeho výdajům mnohonásobně menší, z čehož vyplývá každoroční rozpočtový deficit resortu, přesto však meziročně vývoj těchto dvou ukazatelů je velmi podobný. V dalším grafu jsou sjednocena tempa růstu všech ukazatelů – domácího produktu, výdajů a příjmů resortu obrany.

Graf 10: Tempo růstu HDP, výdajů a příjmů kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování a výpočty, ČSÚ, Závěrečné účty kapitoly MO ČR v letech 2004-2014

Tempo růstu HDP v roce 2004 vzrostlo, zatímco tempo růstu výdajů pokleslo, přičemž se dokonce dostalo do mínusu. Tempo růstu příjmů stejně jako tempo růstu HDP vzrostlo. V roce 2004 se tak tempa růstu HDP a příjmů posunula stejným směrem, pouze výdaje opačným. Rok 2005 přinesl růst tempa růstu výdajů a pokles tempa růstu HDP. Tempo růstu příjmů vzrostlo podobně jako výdaje, avšak mnohem razantněji. Ani v tomto roce tedy vývoj výdajů nešel stejným směrem jako vývoj domácího produktu, za to však šel stejným směrem jako vývoj příjmů resortu.

V roce 2006 tempo růstu HDP vzrostlo, u výdajů pokleslo. U příjmů pokleslo též, i když stále na pořád vysoké růstové procento. V tomto roce tak platilo to samé, co v roce předešlém – vývoj HDP šel opačným směrem, než změna příjmů a výdajů. Tyto směry se oproti roku 2005 akorát obrátily. Neobrátily se ale v roce 2007, kde bylo tempo růstu HDP opět vyšší a tempa růstu výdajů a příjmů opět nižší, v obou případech se dokonce dostaly do mínusu. V roce 2008 nastala změna, když tempo růstu HDP kleslo a stejným směrem šli i procentuální změny příjmů a výdajů. Vše se posunulo směrem dolů. Následující rok tempo růstu HDP opět pokleslo, tempo růstu příjmů a výdajů se však hýbali směrem nahoru, podobně jako v roce 2005 a úplně opačně oproti rokům 2006 a 2007.

Přesně v opačném gardu jako v roce 2009 a stejném jako v letech 2006 a 2007 se změnilo tempo růstu HDP (růst) a příjmů a výdajů (pokles). Rok 2011 nabídl růst tempa růstu HDP, příjmů i výdajů zároveň, což se stalo úplně poprvé. Stejným směrem šli tyto ukazatelé pouze v roce 2008 a to bylo směrem dolů. V roce 2012 se poprvé od roku 2004 stalo, že by se tempa růstu příjmů a výdajů posunula proti sobě. Zatímco tempo růstu příjmů pokleslo stejně jako tempo růstu HDP, u výdajů tempo růstu vzrostlo. V roce 2013 se tempo růstu HDP posunulo potřetí během deseti let stejným směrem jako tempo růstu výdajů (směrem nahoru), tempo růstu příjmů ale opět pokleslo a dokonce se dostalo do mínusu. Procentuální změny příjmů a výdajů tak potřetí za zkoumané období a podruhé od roku 2004 měli opačný směr. Rok 2014 nabídl podruhé ve sledovaném období současný růst tempa růstu HDP, příjmů i výdajů (poprvé tomu bylo v roce 2011) a teprve potřetí šli všechny tři ukazatele stejným směrem.

Během jedenácti zkoumaných let se tak pouze třikrát stalo, že by vývoj výdajů na obranu odpovídal výkonnosti ekonomiky a příjmům resortu zároveň. V osmi případech z jedenácti odpovídal příjmům, pouze ve čtyřech však tempu růstu HDP. Pokud jde o příjmy, tak jejich tempo růstu se meziročně posunulo stejným směrem jako tempo růstu HDP celkem pětkrát, šestkrát byl směr opačný. V absolutních číslech tomu bylo naopak, šestkrát měl ukazatel příjmů stejný meziroční posun jako HDP, pětkrát opačný. Příjmy resortu obrany tak v meziročních změnách odpovídaly výkonnosti ekonomiky o něco více než výdaje. Podle toho lze předpokládat, že krátkodobě může mít hospodářský cyklus vliv spíše na příjmy veřejného sektoru, zatímco ve výši resortních výdajů se projevuje spíš až s odstupem času.

2.4 Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve vybraných zemích NATO v letech 2004-2014

Poslední kapitola má za cíl potvrdit nebo vyvrátit závěry předešlých kapitol na příkladu několika vybraných států NATO. Jsou jimi Belgie, Dánsko, Maďarsko, Norsko a Polsko. Na základě dokumentů vydaných organizací NATO jsem vytvořil tři tabulky, které zobrazují tempo růstu HDP a tempo růstu výdajů na obranu v těchto zemích. Jelikož nebylo možné sehnat dokument, který sjednocuje všechny jednotlivé roky v období let 2004-2014⁴⁵, rozdělil jsem toto období do třech tabulek podle tří různých dokumentů. První období je tříleté (2004-2006) a údaje v něm jsou získány z dokumentu vydaného v prosinci 2007 (odtud jsou i údaje za rok 2003). Tyto údaje byly v dokumentu uvedeny ve stálých cenách. Druhé období je čtyřleté (2007-2010) a údaje jsou z dokumentu, který organizace NATO vydala v květnu 2012 a jsou uvedeny v cenách z roku 2005. Třetí období je též čtyřleté (2011-2014) a dokument, ze kterého jsou údaje, byl vydán v červnu 2015. Tyto údaje jsou pro změnu v cenách z roku 2010.

Tabulka 6: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2004-2006

Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2004-2006 v %					
Státy	Belgie	Dánsko	Maďarsko	Norsko	Polsko
Tempo růstu HDP (stálé ceny)					
2004	3,0	2,1	4,2	3,9	5,3
2005	1,1	3,1	4,8	2,7	3,6
2006	3,2	3,5	4,1	2,9	6,1
Tempo růstu výdajů na obranu (stálé ceny)					
2004	-2,1	-0,4	-5,3	1,6	5,2
2005	-3,6	-5,0	0,3	-7,7	3,2
2006	-0,8	9,5	-10,2	-0,5	4,8

Zdroj: vlastní zpracování, NATO-Russia Compendium of Financial and Economic Data Relating to Defence (2007)

⁴⁵ NATO vydává statistický dokument o těchto ukazatelích každý rok a jsou v něm údaje za předešlé 4 roky.

Tempo růstu Belgického HDP v roce 2004 bylo 3,0 %, což značilo růst oproti roku 2003. Meziroční změna výdajů na obranu byla -2,1 %, což byl naopak pokles⁴⁶. V roce 2005 poklesla obě tempa růstu, HDP na 1,1 %, výdajů na -3,6 %. Rok 2006 naopak vykázal růst v obou ukazatelích. Zatímco tempo růstu HDP vzrostlo na 3,2 %, tempo růstu výdajů na obranu bylo -0,8 %. Během těchto tří let se obě tempa růstu posunula stejným směrem dvakrát, jednou byly protichůdné.

Dánsko v roce 2004 vykázalo tempo růstu HDP 2,1 %, tedy růst. Procentuální změna výdajů byla -0,4 %, což značilo také růst⁴⁷. V dalším roce tempo růstu HDP vzrostlo na 3,1 %, u výdajů pokleslo na -5,0 %. Rok 2006 ale vykázal růst obou ukazatelů, tempo růstu HDP bylo 3,5 %, tempo růstu výdajů 9,5 %. Stejně jako v případě Belgie, tak i v Dánsku v tomto tříletém období tempa růstu HDP a obranných výdajů šli dvakrát stejným a jednou opačným směrem.

Maďarská ekonomika v roce 2004 rostla tempem 4,2 %, což vzhledem k roku 2003 nižší růst. Procentuální změna výdajů -5,3 % byla také nižším růstem.⁴⁸ V roce 2005 vzrostlo tempo růstu HDP na 4,8 % a tempo růstu výdajů na 0,3 %. Rok 2006 zase naopak vykázal pokles obou temp růstu, HDP na 4,1 %, výdajů na -10,2 %. V Maďarsku tak ve všech třech letech tohoto období souhlasil vývoj domácího produktu s vývojem financování resortu obrany.

Podobně jako v Maďarsku, i v Norsku se tempa růstu v roce 2004 hnula stejným směrem, zde však směrem nahoru. Tempo růstu HDP vzrostlo na 3,9 %, tempo růstu výdajů na obranu na 1,6 %.⁴⁹ Následujícího roku poklesla obě tempa růstu na 2,7 % (HDP) a na -7,7 % (výdaje) a v roce 2006 byl naopak vykázán růst obou temp růstu na 2,9 % (HDP) a -0,5 % (výdaje). Opět se ve všech třech letech se tempa růstu HDP a obranných výdajů posunula stejným směrem.

Tempo růstu HDP Polska za rok 2004 stouplo na 5,3 %, tempo růstu výdajů na obranu bylo 5,2 %, což byl však mírný pokles.⁵⁰ V roce 2005 obě tempa růstu poklesla, HDP na 3,6 % a výdaje na 3,2 % a v roce 2006 naopak vzrostla. Tempo růstu HDP bylo 6,1 % a tempo růstu obranných výdajů bylo 4,8 %. Polsko tak během let 2004-2006 dvakrát zaznamenalo stejný směr temp růstu HDP a výdajů na obranu, jednou tyto ukazatele směřovaly opačným směrem.

⁴⁶ Belgie 2003: tempo růstu HDP 1,0 %, tempo růstu obranných výdajů 1,1 % (podle stálých cen).

⁴⁷ Dánsko 2003: tempo růstu HDP 0,4 %, tempo růstu obranných výdajů -3,1 % (podle stálých cen).

⁴⁸ Maďarsko 2003: tempo růstu HDP 4,3 %, tempo růstu obranných výdajů 6,3 % (podle stálých cen).

⁴⁹ Norsko 2003: tempo růstu HDP 1,0 %, tempo růstu obranných výdajů -4,7 % (podle stálých cen).

⁵⁰ Polsko 2003: tempo růstu HDP 3,9 %, tempo růstu obranných výdajů 5,4 % (podle stálých cen).

V první „tříletce“ tak u všech pěti států převažuje stejný směr vývoje temp růstu, v případě Belgie, Dánska a Polska v poměru dva ku jedné, v případě Maďarska a Norska se obě tempa růstu posouvala stejným směrem ve všech třech kalendářních letech. Nyní tedy přejdeme na druhé období, na roky 2007-2010. Údaje pro toto období jsou vypočteny na základě cen roku 2005.

Tabulka 7: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2007-2010

Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2007-2010 v %					
Státy	Belgie	Dánsko	Maďarsko	Norsko	Polsko
Tempo růstu HDP (ceny 2005)					
2007	2,8	1,6	0,1	2,7	6,8
2008	0,9	-1,1	0,9	0,7	5,0
2009	-2,7	-5,2	-6,8	-1,7	1,6
2010	2,3	1,7	1,3	0,3	3,8
Tempo růstu výdajů na obranu (ceny 2005)					
2007	7,9	-3,5	4,3	3,2	9,6
2008	9,0	3,8	-4,8	0,1	-12,1
2009	-5,8	-6,0	-11,8	3,6	14,7
2010	-3,7	6,5	-8,8	-1,1	8,1

Zdroj: vlastní zpracování, Financial and Economic Data Relating to NATO Defence (2012)

Belgie zaznamenala v roce 2007 růst tempa růstu HDP i výdajů na obranu oproti předešlému roku. HDP rostlo rychlostí 2,8 %⁵¹, výdaje 7,9 %. V roce 2008 tempo růstu HDP pokleslo na 0,9 %, zatímco procentuální změna výdajů na obranu opět stoupla a to na 9,0 %. V roce 2009 souhrnně poklesla obě tempa růstu a zároveň se posunula až do záporných čísel. HDP na -2,7 %, výdaje na -5,8 %. Rok 2010 zaznamenal naopak růst obou veličin, byť tempo růstu výdajů bylo stále v mínusu (absolutní výše výdajů opět poklesla) ve výši -3,7 %. Tempo růstu HDP bylo 2,3 %. Pokud jde tedy o Belgii, během let 2007-2010 se tempa růstu HDP a obranných výdajů třikrát posunula stejným směrem

⁵¹ Výše tempa růstu Belgického HDP v cenách 2005 není k dohledání. Podle stálých cen v roce 2006 bylo tempo růstu 3,2 % (3,2 % > 2,8 %), avšak na základě dokumentu „Financial and Economic Data Relating to NATO Defence (2011)“, kde byla data uvedena v cenách roku 2000, bylo tempo růstu HDP v roce 2007 vyšší, než v roce 2006 (2,7 % (2006) < 2,8 (2007))

a pouze jednou opačným. V součtu za obě období tedy během sedmi let odpovídal vývoj HDP vývoji výše obranných výdajů pětikrát, pouze dvakrát to bylo opačně.

V Dánsku byl v roce 2007 vykázán pokles obou veličin. Tempo růstu HDP bylo 1,6 %, tempo růstu obranných výdajů -3,5 %. V roce 2008 pokleslo tempo růstu HDP a to dokonce až do mínusu na -1,1 %, zatímco procentuální změna obranných výdajů vzrostla na 3,8 %. V dalším roce byl vykázán pokles tempa růstu HDP i výdajů. V obou případech do mínusu, u HDP na -5,2 %, u výdajů na -6,0 %. V „pokrizovém“ roce 2010 došlo k růstu obou veličin. Tempo růstu HDP bylo 1,7 % a procentuální změna výdajů na obranu byla 6,5 %. Stejně jako Belgie se během těchto čtyř let v Dánsku třikrát posouvalo tempo růstu HDP a výdajů stejným směrem a pouze jednou opačným (v obou případech to byl rok 2008). Podobný vývoj s Belgií lze Dánsku přičíst v kontextu obou doposud zkoumaných období. Stejně jako Belgie, taktéž i Dánsko během oněch sedmi let pětikrát zaznamenalo stejný směr ve vývoji HDP a obranných výdajů a pouze dvakrát vývoj protichůdný.

Tempo růstu HDP v Maďarsku v roce 2007 pokleslo na 0,1 %, u výdajů došlo k růstu na 4,3 %. V dalším roce vzrostlo tempo růstu u HDP na 0,9 % a u výdajů pokleslo na -4,8 %. V roce 2009 poklesla tempa růstu na -6,8 % u HDP a na -11,8 % u výdajů na obranu. V roce 2010 se tempo růstu HDP vyhouplo do pozitivních čísel na 1,3 %, tempo růstu výdajů na obranu zůstalo v mínusu na -8,8 %, oproti předešlému roku to však přece jen byl růst. Maďarsko v tomto čtyřletém období vykazovalo dvakrát stejný směr tempa růstu HDP a výdajů na obranu a dvakrát opačný. Za celá dvě období Maďarsko zaznamenalo stejný vývoj tempa růstu HDP a výdajů celkem pětikrát, pouze dvakrát tomu bylo naopak.

V Norsku došlo v roce 2007 k růstu ukazatelů⁵², tempo růstu HDP bylo 2,7 %, tempo růstu výdajů na obranu 3,2 %. V dalším roce ale obě veličiny poklesly na 0,7 % a 0,1 %. V roce 2009 tempo růstu HDP dále klesalo (do mínusu na -1,7 %), procentuální změna výdajů na obranu však vzrostla na 3,6 %. A naopak, v roce 2010 vzrostlo tempo růstu HDP na 0,3 %, avšak tempo růstu výdajů pokleslo na -1,1 %. Výše financování obrany (resp. jeho procentuální změna) se v Norsku během let 2007-2010 ve dvou letech posouvalo stejným směrem jako tempo růstu HDP, ve dvou letech byl vývoj opačný. Jelikož v předešlém období byl ve všech letech vývoj stejný, v součtu sedmi sledovaných let byl směr tempa růstu HDP a výdajů pětikrát stejný a dvakrát rozdílný.

⁵² Podle cen roku 2000 bylo tempo růstu HDP v roce 2006 2,3 % a v roce 2007 2,7 % (Financial and Economic Data Relating to NATO Defence (2011)).

Zatímco v roce 2007 vzrostla v Polsku obě tempa růstu (HDP na 6,8 %, výdaje na 9,6 %), v roce následujícím došlo k poklesu. Tempo růstu HDP bylo 5,0 %, procentuální změna výdajů -12,1 %. V roce 2009 pokleslo tempo růstu HDP na 1,6 %, tempo růstu obranných výdajů vzrostlo na 14,7 %. Opačný scénář nastal v roce 2010, kdy vzrostlo tempo růstu HDP na 3,8 %, tempo růstu výdajů na obranu však pokleslo na 8,1 %. Polsko v tomto období mělo stejný vývoj těchto dvou veličin jako Norsko. 2007 růst obou temp růstu, 2008 pokles, 2009 pokles a růst a v roce 2010 růst a pokles. V případech těchto dvou států se posunula tempa růstu dvakrát stejným a dvakrát opačným směrem. Za obě období Polsko zaznamenalo čtyřikrát posun obou temp růstu stejným směrem, třikrát byl směr opačný, za první dvě zkoumaná období je tak výsledek ze všech pěti vybraných zemí NATO právě u Polska nejméně jednoznačný.

Tabulka 8: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2011-2014

Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2011-2014 v %					
Státy	Belgie	Dánsko	Maďarsko	Norsko	Polsko
Tempo růstu HDP (ceny 2010)					
2011	1,6	1,2	1,8	1,0	4,8
2012	0,1	-0,7	-1,8	2,7	1,8
2013	0,3	-0,5	1,7	0,7	1,7
2014	1,1	1,1	3,6	2,2	3,4
Tempo růstu výdajů na obranu (ceny 2010)					
2011	-1,7	-6,8	3,1	0,5	2,1
2012	0,1	3,1	-2,9	0,4	2,9
2013	-3,1	-8,3	-7,3	1,6	-0,7
2014	-2,9	-4,4	-4,4	4,3	11,6

Zdroj: vlastní zpracování, Financial and Economic Data Relating to NATO Defence (2015)

V roce 2011 se tempo růstu HDP v Belgii posunulo opačným směrem, než tempo růstu obranných výdajů. Tempo růstu HDP kleslo na 1,6 %, procentuální změna výdajů byla -1,7 %, což oproti roku 2010 značilo růst. Stejný vývoj byl zaznamenán i v roce 2012. Tempo růstu HDP kleslo na 0,1 %, tempo růstu výdajů na obranu naopak vzrostlo

na 0,1 %. Dalšího roku tempo růstu HDP vzrostlo na 0,3 %, zatímco tempo růstu výdajů pokleslo na -3,1 %. Jedině v roce 2014 měla obě tempa růstu stejný (rostoucí) směr, když tempo růstu HDP bylo 1,1 % a tempo růstu výdajů na obranu -2,9 %. V tomto období tak vliv HDP na výdaje nebyl tak velký jako v předešlých sedmi letech, obě tempa růstu měli ze čtyř let třikrát opačný vývoj. Celkem za všechna tři období měl meziroční posun obou temp růstu šestkrát stejný směr a pětkrát směr opačný.

V Dánsku byl směr obou temp růstu v roce 2011 klesající. U domácího produktu kleslo na 1,2 %, u výdajů na -6,8 %. V roce 2012 byl vývoj opačný. Tempo růstu HDP kleslo do mínusu na -0,7 %, procentuální změna výdajů byla 3,1 %. Následujícího roku bylo tempo růstu HDP pořád v mínusu, nicméně v nižším na -0,5 %. Tempo růstu výdajů na obranu naproti tomu kleslo na -8,3 %. V roce 2014 se tempo růstu HDP dostalo zpátky do kladných čísel na 1,1 %. Tempo růstu výdajů bylo -4,4 %, tzn. posun nahoru stejně jako v případě tempa růstu HDP. Během těchto čtyř let v Dánsku byl vývoj dvakrát stejný a dvakrát opačný. Dohromady za celých jedenáct let byl vývoj stejný sedmkrát, pouze čtyřikrát opačný. I zde tedy stejný směr obou temp růstu převažuje, navíc o něco málo jednoznačněji, než v případě Belgie.

V Maďarsku měly v roce 2011 tempa růstu stejný vývoj po šesté za zkoumané období. Zatímco u HDP došlo k růstu na 1,8 %, u výdajů na 3,1 %. Opačně tomu bylo v roce 2012, kdy tempo růstu HDP kleslo na -1,8 % a tempo růstu výdajů na -2,9 %. V roce 2013 bylo tempa růstu HDP 1,7 % a tempo růstu výdajů -7,3 %. V roce 2014 došlo k růstu tempa růstu HDP na 3,6 %, tempo růstu výdajů vzrostlo na -4,4 %. Maďarsko v tomto období třikrát zaznamenalo stejný směr temp růstu, v jednom případě byla tempa růstu opačné. Celkem v této zemi byl osmkrát stejný směr obou ukazatelů a třikrát byl směr opačný.

V Norsku byl během předchozích sedmi let pětkrát vykázan stejný směr obou temp růstu a v roce 2011 tento trend pokračoval, když oba ukazatele vzrostly. HDP na 1,0 %, výdaje na 0,5 %. V roce 2012 byl směr opačný. Tempo růstu HDP vzrostlo na 2,7 %, tempo růstu výdajů kleslo na 0,4 %. Dalšího roku to bylo naopak, když v případě produktu tempo růstu kleslo na 0,7 %, u výdajů to byl růst na 1,6 %. Za rok 2014 byl růst zaznamenán v obou případech, tempo růstu HDP bylo 2,2 %, procentuální změna výdajů na obranu 4,3 %. V této čtyřletce se tempa růstu dvakrát posunula stejným směrem, dvakrát opačným. Dohromady Norové zaznamenali stejný vývoj sedmkrát, opačný čtyřikrát (stejně jako Dánsko).

Tempo růstu HDP v Polsku v roce 2011 bylo 4,8 %, tempo růstu výdajů 2,1 %, v případě HDP to značilo růst, u výdajů naopak pokles. V roce 2012 kleslo tempo růstu HDP na 1,8 %, procentuální změna výdajů vzrostla na 2,9 %. Další rok poklesla obě tempa růstu, HDP na 1,7 %, výdaje na -0,7 %. Naopak růst obou ukazatelů vykázali v Polsku v roce 2014, když tempo růstu HDP bylo 3,4 % a tempo růstu výdajů 11,6 %. Polsko tedy mělo během těchto čtyř let dvakrát stejný a dvakrát opačný směr tempa růstu. Za všechna tři období během let 2004-2014 byl vývoj šestkrát stejný a pětkrát opačný, tzn. stejný výsledek jako v případě Belgie.

Když shrneme předešlé údaje, dojdeme k závěru, že stejný směr vývoje HDP a výdajů na obranu převládal ve všech pěti vybraných zemích NATO. Ani v jednom státě to však nebylo vyloženo jednoznačně – nejjednoznačnější to bylo v Maďarsku. Polsko s Belgií zaznamenali tento vývoj stejný šestkrát, zatímco pětkrát tam došlo k protichůdnému posunu. V Dánsku a Norsku převažoval stejný směr obou ukazatelů v poměru sedm ku čtyřem. Maďarsko vykázalo osmkrát stejný směr a třikrát opačný. Jelikož v případě České republiky měla tempa růstu HDP a výdajů meziročně spíše opačný směr, na příkladu pěti vybraných států NATO nelze závěry z tuzemska potvrdit. Ve vybraných státech odpovídaly výdaje na obranu souběžným hospodářským výsledkům mnohem častěji, než tomu bylo v České republice, kde se meziroční změny výdajů orientovaly spíše podle souběžných resortních příjmů a vliv hospodářského cyklu se více projevoval až v delším časovém horizontu.

Závěr

Jak jsem poznamenal už v kapitole Úvod, obrana je významným vládním sektorem především z hlediska státní bezpečnosti. Ačkoli se v době klidu zbraní (pokud bereme v potaz Střední Evropu) může kdekomu jevit každoroční vkládání několika desítek miliard korun do tohoto resortu jako zbytečné plýtvání státními prostředky, ti prozíravější jsou si jistě vědomi, že tomu tak není. Zajištění stabilní a provozuschopné obrany ze strany vlády je důležité z hlediska bezpečnosti vnitrostátní i mezinárodní. Tím spíše by mohlo být řádné fungování tohoto sektoru důležité, čím více by se zvyšovala hrozba terorismu a v důsledku toho i politický neklid v zemích starého kontinentu, ale samozřejmě i mimo něj. Tento neklid je možná i hlavním důvodem, proč si myslím, že práce týkající se nějakým způsobem resortu obrany, můžou v následujících letech nabývat z národohospodářského hlediska na významu. S čímž souvisí i přínos, který zpracování této práce mělo pro mě samotného. Mohl jsem podrobněji nahlédnout do hospodaření sektoru, jehož funkčnost by v následujících letech mohla být potřeba více, než tomu bylo v letech minulých nebo než je tomu teď.

Teoretická část práce kromě popisu obranných institucí v jejím závěru nabízí teoretický základ pro orientaci ve fungování veřejného sektoru a hned zkraje se věnuje teoriím hospodářského cyklu. Jelikož hlavním cílem této práce je posoudit vliv hospodářského cyklu na financování veřejného sektoru, je uvedení do těchto dvou tématik tím hlavním, co teoretická část práce obsahuje. Důležitějším výstupem této kapitoly je rozlišení monetárních a reálných cyklů, respektive rozlišení jednotlivých teorií obou směrů. Hlavním rozdílem mezi těmito směry je odůvodnění hospodářského cyklu. Zatímco monetaristé tvrdí, že jeho příčinou jsou výkyvy agregátní poptávky, tedy poptávkové šoky, teoretici reálného cyklu zastávají opačný názor a za příčinu cyklu považují nabídkové šoky. Jinými slovy to znamená, že monetaristé připisují existenci hospodářských cyklů změnám peněžní zásoby (hospodářský cyklus je tedy v jejich očích peněžním jevem), kdežto ti druzí ji připisují povětšinou technologickým změnám nebo obecně vším, co má za následek výkyvy agregátní nabídky (typickým příkladem jsou inovace). Osobně nejsem nijak vyhrazený vůči jedné či druhé straně. Dle mého názoru mohou být příčinami hospodářského cyklu jak peněžní (poptávkové), tak technologické (nabídkové) výkyvy a nemyslím, že se dá jednoznačně určit, zda je právě probíhající hospodářský cyklus čistě monetárního nebo naopak čistě reálného charakteru. Z druhé kapitoly teoretické části je důležité pochytit základ fungování

veřejného sektoru na základě teorie veřejné volby a veřejných rozpočtů a na závěr této kapitoly je obrana definována jako čistě veřejný statek (podle Ochrany). Třetí kapitola má za cíl především informovat o hlavní činnosti a působnosti Ministerstva obrany a o procesu vytváření resortního rozpočtu.

Stěžejní kapitolou praktické části je kapitola 2.3, kde jsou hlavní hospodářské údaje, podrobněji rozebírané v předešlých dvou kapitolách, dány do souvislosti s ekonomickou výkonností České republiky, tedy s domácím produktem. První dvě kapitoly praktické části tak představují jakýsi přehled o hospodaření resortu obrany, jenž je následně využit pro srovnání s HDP. Výsledky vyplývající z oné třetí kapitoly praktické části si lze srovnat do dvou rovin. Vývoj HDP, obranných příjmů a výdajů byl porovnáván v absolutních i relativních číslech. Během absolutní meziroční změny ukazatelů, srovnání výdajů a HDP bylo pouze dvakrát analogické, devětkrát měly meziroční změny opačný směr. Naproti tomu mezi příjmy a výdaji v absolutních číslech protichůdnost nepřevládala. Sedmkrát se výše celkových příjmů a výdajů meziročně posunula stejným směrem a pouze čtyřikrát směrem opačným. Vícekrát se stejným směrem jako výše HDP, posunula výše příjmů resortu obrany, to se stalo celkem pětkrát. V relativních číslech (procentuálních změnách, čili v rámci temp růstu) spolu vývoj těchto ukazatelů korespondoval o něco více, než v číslech absolutních. Tempa růstu výdajů a HDP se posunula stejným směrem čtyřikrát, opačným sedmkrát. Tempa růstu příjmů a výdajů se meziročně posunula stejným směrem v osmi letech z jedenácti, opačným pouze třikrát a tempa růstu HDP a příjmů měla stejný směr šestkrát, opačný pětkrát. Pro doplnění (jelikož v době dokončování této práce vyšel ZÚ pro rok 2015), v roce 2015 došlo k absolutnímu růstu všech tří ukazatelů zároveň.⁵³ V roce 2015 došlo v rámci předchozího období k jevu s menšinovým výskytem, když vzrostla současně tempa růstu HDP a výdajů, naopak tempo růstu příjmů pokleslo⁵⁴. Přesto lze obecně vyvodit závěr, že resortní výdaje daleko více korespondovaly s resortními příjmy, než s domácím produktem. V absolutních i relativních číslech převládal v meziročních srovnáních mezi příjmy a výdaji resortu obrany analogický vývoj, zatímco ve srovnání výdajů s HDP převládal v obou případech opačně směřovaný meziroční posun těchto ukazatelů. V případě České republiky se tedy výdaje na obranu poměrně dost orientují podle svých resortních příjmů, nicméně zároveň jdou spíše proti hospodářskému cyklu. Srovnání HDP a obranných výdajů v jiných státech nabízí

⁵³ Výdaje byly 47 342 mil. Kč, příjmy 4 132 mil. Kč, HDP v běžných cenách 4 554 615 mil. Kč (viz ZÚ 2015).

⁵⁴ Tempo růstu výdajů bylo 15,27 %, tempo růstu příjmů 2,25 %, tempo růstu HDP 5,58 %.

poslední kapitola praktické části. Zde dosažené výsledky spíš vyvracejí závěry, ke kterým se dospělo v případě České republiky. Ve všech pěti zkoumaných státech převládá stejný vývoj HDP a výdajů na obranu, byť ani v jednom případě nejsou ty výsledky příliš jednoznačné.

Nejednoznačnost je tak slovem do značné míry vystihujícím závěry této práce. Jelikož hlavním cílem práce bylo určit, zda má výkonnost ekonomiky zásadní a jednoznačný vliv na financování resortu obrany, odpovědí na tuto otázku musí potom být, že jednoznačný vliv nemá. Ani zdaleka nemůže být řeč o tom, že se výše financování obrany zákonitě mění dle domácího produktu. Neznačená to samozřejmě, že HDP na výdaje na obranu nemá vliv vůbec. Zcela jistě zde jistý vliv je. Ten vliv se však projevuje spíše s odstupem času, o čemž svědčí stále klesající výdaje od roku 2011. Krátkodobě se dá hovořit o tom, že HDP neovlivňuje výdaje na obranu nijak zásadně a už vůbec ne jednoznačně, projevuje se však opožděný vliv cyklu. Druhým cílem této práce bylo poskytnout přehled o vývoji a struktuře rozpočtu Ministerstva obrany v daném období. Tento přehled poskytují kapitoly 2.1 a 2.2, přičemž rozbor jednotlivých výdajových a příjmových položek rozpočtu ukazuje, že za výkyvy celkových výdajů a příjmů rozpočtu stojí především ty kapitálové, zatímco běžné výdaje a příjmy jsou dlouhodobě daleko stabilnější položkou resortního rozpočtu.

V souvislosti s resortem obrany a jeho závislostí na výkonnost ekonomiky by se nad rámec zadání této bakalářské práce mohlo jít do větších podrobností, pokud jde o jednotlivé výdaje, ale i příjmy Ministerstva obrany. V důsledku toho by bylo možné lépe identifikovat vazby mezi jednotlivými příjmy a výdaji. Pak by bylo možné posoudit, které sekce obranného resortu jsou na výkyvech ve výši financování nejvíce škodné nebo které to naopak neovlivní. Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřená především na výdaje a to, co je ovlivňuje, dále by se nad rámec této práce daly podrobněji zkoumat i resortní příjmy a to, na čem především závisí, či nezávisí. Pokud jde o vliv HDP, tak ten by dále mohl být zkoumán i pro jiné veřejné sektory. Dalo by se pak lépe porovnat, pro které sektory státní správy je vývoj domácího produktu důležitý a které sektory právě probíhající hospodářský cyklus vlastně moc neovlivní.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

HAYEK, Friedrich August: *Prices and Production*. Ludwig von Mises Institute 2008. ISBN: 978-1-933550-22-0.

HOLMAN, Robert: *Makroekonomie*. Praha 2004. ISBN: 80-7179-764-2.

JANOŠEC, Josef: *20 let Armády ČR*. MO ČR 2013. ISBN: 978-80-7278-614-5.

JUREČKA, Václav a kol.: *Makroekonomie*. Praha 2010. ISBN: 978-80-247-4386-8.

KINŠT, Jan: *Rozpočtová skladba v roce 2004. Strukturální politika EU a praktické příklady*. Pragoeduca, Praha 2004. ISBN: 8073100169.

KYDLAND Finn Erling, PRESCOTT Edward Christian: *Business Cycles: Real Facts and a Monetary Myth*. 1990.

OCHRANA, František: *Vybrané problémy financování a ekonomiky obrany*. Vysoká škola ekonomická, Praha 1998. ISBN: 80-7079-142-X.

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol.: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Ekopress, Praha 2002. ISBN: 978-80-86929-29-3

SCHUMPETER, Joseph Alois: *Business Cycles*. BiblioLife 2015. ISBN: 9781296615451.

STIGLITZ, Joseph Eugene: *Ekonomie veřejného sektoru*. Grada Publishing, Praha 1997. ISBN: 80-7169-454-1.

VON MISES, Ludwig: *The Theory of Money and Credit*. Skyhorse Publishing 2013. ISBN: 978-1-62087-161-4.

WICKSELL, Knut: *Interest and Prices*. Read Books Limited 2013. ISBN: 9781446547328.

Internetové zdroje:

AČR: *Armáda – struktura* [on-line], cit. 5. 4. 2016, dostupné z:

<http://www.acr.army.cz/struktura/default.htm>

ČSÚ: *Databáze národních účtů* [on-line], cit. 17. 8. 2016, dostupné z:

http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_prod

MO ČR: *NATO – hlavní funkce* [on-line], cit. 5. 4. 2016, dostupné z:

<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2410>

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu České republiky za rok 2004.*

Kapitola Ministerstvo obrany. Praha, 2005, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/mo/doc/szu_2004.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu České republiky za rok 2005.*

Kapitola 307 - Ministerstvo obrany ČR. Praha, 2005, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/mo/doc/szu_2005.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2006. Kapitola 307 –*

Ministerstvo obrany ČR. Praha, 2007, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_7001_8000/7996/szu_2006.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2007. Kapitola 307 –*

Ministerstvo obrany ČR. Praha, 2008, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_7001_8000/7996/szu_2007.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2008. Kapitola 307 –*

Ministerstvo obrany ČR. Praha, 2009, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_7001_8000/7996/szu_2008.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2009. Kapitola 307 –*

Ministerstvo obrany ČR. Praha, 2010, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_5001_6000/5146/SZU-2009-kap307 - MO.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2010. Kapitola 307 –*

Ministerstvo obrany. Praha, 2011, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_50001_60000/5146/ucet2010.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2011. Kapitola 307 –*

Ministerstvo obrany. Praha, 2012, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_50001_60000/5146/2011.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2012. Kapitola 307 – Ministerstvo obrany*. Praha, 2013, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_5001_6000/5146/SZ_2012.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2013. Kapitola 307 – Ministerstvo obrany*. Praha, 2014, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_5001_6000/5146/SZ_2013.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2014. Kapitola 307 – Ministerstvo obrany*. Praha, 2015, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_5001_6000/5146/SZU_2014.pdf

MO ČR: *Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu ČR za rok 2015. Kapitola 307 – Ministerstvo obrany*. Praha, 2016, dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_5001_6000/5146/SZU_2015.pdf

NATO: *Financial and Economic Data Relating to NATO Defence*, 2012, dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2012_04/20120413_PR_CP_2012_047_rev1.pdf

NATO: *Financial and Economic Data Relating to NATO Defence*, 2015, dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_06/20150622_PR_CP_2015_093-v2.pdf

NATO: *NATO-Russia Compendium of Financial and Economic Data Relating to Defence*, 2007, dostupné z:

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2007_12/20090327_p07-141.pdf

Legislativní zdroje:

Čl. č. 59, Odborné nařízení pro zpracování návrhu státního rozpočtu a střednědobého rozpočtového výhledu v resortu Ministerstva obrany. Praha: Ministerstvo obrany, 2009, 76 s. Čj. 35-13/2009-8201.

Vyhláška č. 323/2002 Sb. Vyhláška Ministerstva financí o rozpočtové skladbě.

Zákon č. 234/2014 Sb. Zákon o státní službě.

§ 16 zákona 2/1969 Sb. Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

§ 47 zákona č. 218/2000 Sb. Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

§ 48 odst. 2 zákona č. 218/2000, o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Seznam grafů

Graf 1: Celkové výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014.....	18
Graf 2: Běžné a kapitálové výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014	20
Graf 3: Celkové příjmy kapitoly MO ČR v letech 2004-2014.....	26
Graf 4: Struktura celkových příjmů kapitoly MO ČR v letech 2004-2014	27
Graf 5: Příjmy z pojistného na SZ a příspěvku na SPZ v letech 2004-2014	28
Graf 6: Přijaté dotace, nedaňové a kapitálové příjmy v letech 2004-2014.....	30
Graf 7: HDP České republiky v letech 2004-2014 v běžných cenách	31
Graf 8: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ČR v letech 2004-2014	34
Graf 9: Tempo růstu příjmů a výdajů kapitoly MO ČR v letech 2004-2014	37
Graf 10: Tempo růstu HDP, výdajů a příjmů kapitoly MO ČR v letech 2004-2014	38

Seznam tabulek

Tabulka 1: Celkové čerpání státního rozpočtu kapitoly MO ČR v letech 2004-2014	16
Tabulka 2: Příjmy a výdaje rezervního fondu v letech 2004-2014.....	23
Tabulka 3: Struktura zůstatků na rezervním fondu k 1. 1. v letech 2004-2014	24
Tabulka 4: HDP a výdaje na obranu ČR v letech 2004-2014	32
Tabulka 5: Příjmy a výdaje kapitoly MO ČR v letech 2004-2014.....	36
Tabulka 6: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2004-2006.....	40
Tabulka 7: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2007-2010.....	42
Tabulka 8: Tempo růstu HDP a výdajů na obranu ve státech NATO v letech 2011-2014.....	44